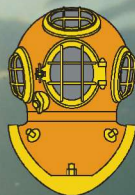

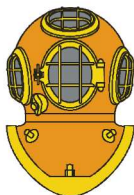
DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

Nr. 36 - 13. årgang 2009

DYKKEHISTORISK TIDSSKRIFT

ISSN: 1397-6753

Udgives af:

DYKKEHISTORISK
SELSKAB

Redaktør:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro

Artikler, anmeldelser etc. som ønskes optaget i tidsskriftet sendes til ovennævnte adresse.

Skrevet materiale bedes så vidt muligt afleveret på diskette og illustrationer som papirkopier eller digitale.

Oplag: 400 stk

INDHOLD

Nyt fra selskabet	3
Uddragt af mit liv som dykker - Jørgen Hansen	4
The Frank Oschman Award	17
Dykkeapparat DM 200 / 200	18
En af Danmarks ubestridt første "Sportsdykkere" - Ole Søndergaard	24
Generalforsamling 2009	28
Konvention og beskyttelse af under- vandskulturarven	32
Donationer	39
Nye medlemmer	39
Dykehistorisk Selskab	bagside

Forsidebillede:

Jørgen Hansen i overfladen med øl
fra den sunkne DFDS fragtbåd
Kyholm. Apparatet er PA 37 fra
Drägerwerk. Foto: Ebbe Andersen.

LaserTryk™ dk

Nyt fra selskabet

Paul Erik Christensen

Vores generalforsamling er netop overstået, og jeg omtalte at selskabet i de kommende år står overfor et generationsskifte, så derfor var det positivt, at vi fik valgt en ny suppleant. Vi byder Kim Schroeder velkommen.

Vores sekretær Finn Linnemann, stod for det praktiske ved generalforsamlingen, og som sædvanligt var der ikke noget at sætte en finger på. Alt klappede og alle var meget tilfredse med arrangementet. Chefen for minørtjenesten Orlogskaptajn Lars Møller Pedersen havde også afsat en dag til at underholde selskabets medlemmer. Især fremvisningen af søværnets nye udstyr tiltrak megen opmærksomhed (Se bare på billederne)

Selskabet byder vores nye kasserer Gunnar Broge velkommen til bage i bestyrelsen. Vores gamle kasserer Ole Nielsen, havde ønsket at blive afløst. TUSIND TAK TIL Ole Nielsen for et sobert stykke arbejde i bestyrelsen.

Andetsteds i bladet findes en fyldestgørende beretning af selskabets generalforsamling.

Ved Fregatten Jylland er THE FRANK OSCHMANN THROPY udstillet. Trofæet fik vi overrakt ved HISTORICAL DIVING SOCIETY Conference i Liverpool. Trofæet er en påskønnelse for det store arbejde selskabet gør ved, med demonstrationsdykninger med 2-bolt-hjelmen, at sætte fokus på denne gamle form for dykning.

Om et par måneder starter sommerferie, HUSK at bidrage til bladet med oplevelser og billeder som kunne have øvrige medlemmers interesse.

Læg i øvrigt mærke til programmet for 2010 som er omtalt ved generalforsamlingen. Sæt store X i jeres kalendere, vi får brug for mange hjælpere.

Den samlede bestyrelse ønsker alle en god sommer, og husk at kigge forbi www.dykkehistorisk.dk. Her er de seneste nyheder og tiltag.

GOD FERIE.

Følg med i selskabets kommende arrangementer på:
www.dykkehistorisk.dk

Uddrag af mit liv som dykker - Jørgen Hansen

Jørgen Hansen / Sven Erik Jørgensen

Ultimo 2008 blev jeg af tidligere svitzerdykker Jørgen Schultz gjort opmærksom på, at Jørgens læremester i Svitzer, Jørgen Hansen, boede på Lolland. Jørgen havde talt med Jørgen og Jørgen ville gerne fortælle om sit liv som dykker til Dykkehistorisk Selskab.

Der blev aftalt et møde med Jørgen Hansen, og det blev en spændende eftermiddag i hjemmet på Lolland.

Jørgen er i dag 75 år og noget plaget af gigten, - eller er det gigt, eller er det skader som følge af et langt liv som dykker, hvor arbejdet i mange tilfælde blev højere prioriteret end dekompressionen efter de ofte lange og dybe dykninger. Vi vil lade Jørgen fortælle sin historie med sine egne ord.

Jeg blev født den 2. marts 1933 og kom 14 år gammel i lære som skibstømrer i Esbjerg. Vi byggede nordsøkuttere fra 20 til 100 tons, og læretiden var 5 år. I læreårene havde jeg ikke nogen drømme eller ønsker om at skulle være dykker, men da jeg blev udlært i 1952, var arbejdsløsheden i skibstømrerfaget så stor, at jeg besluttede at søge ind i Søværnet, hvor jeg blev skibsbyggermath. Det var dog en betingelse, at jeg skulle tage dykkeruddannelsen og bestå den, ellers var det hjem igen. På dette tidspunkt var det et krav for optagelse på dykkerskolen, at man var skibsbygger, skibstømrer eller arbejdede på et stenfiskerfartøj. Den ene af disse betingelser opfyldte jeg, og i sommeren 1953 fik jeg så dykkercertifikat til lægt vand, (12 meter). Jeg var da 20 år, og loven foreskrev, man skulle være fyldt 21 år, før man kunne blive dykker. Dykkerskolen blev først opmærksom på min for lave alder, da certifikaterne skulle uddeles.

Jeg skulle også have et dybtvandscertifikat, og her var der så nogle høje herrer i Søværnet, der som følge af min lave alder ikke ville have mig med på dybvandsskolen (50 meter og dybere) i august 1953. Men det blev dog ordnet, bl.a. som følge af at man ved eksamen også har en karakter, der hedder egnet som dykker, og her fik jeg den bedste bedømmelse af hele holdet, så jeg var svær at komme udenom. Jeg kom da også med og bestod skolen til og med dybtvandsuddannelsen.

Uddannelsesdykning ved Søværnets Dykkerskole

Lægtvandsdykkerholdet 1953. Jørgen Hansen er dykkeren længst til venstre i midterste række

Der er ingen tvivl om, at den alsidige praktiske uddannelse, jeg fik i min læretid, senere kom mig til gode i dykkererhvervet. På dykkerskolen lærer man jo faktisk kun at behandle dykkerudstyret samt at leve/overleve i vandet. Man kan af gode grunde ikke simulere og dermed uddanne dykkerne til alle de situationer, de kan komme ud for.

Dykning på Oldenburg

Mine første dykkeropgaver i søværnet bestod i at pille trosser ud af skibsskruer samt opsamle tabt ammunition. Det var generelt ikke særligt spændende, dog havde jeg en spændende dykning oppe i Skagerak, hvor jeg i 1953 var udstationeret på marinekutteren Skagen. Vi var med ved en stor NATO-øvelse og lå klar til at sejle ud og samle jettfly op, hvis de skulle falde ned.

Det var højsommer, og der skete ingenting, så jeg tog imod et tilbud fra en lokal vragsker om at tage med ham ud til vraget af en tysk troppetransporter på ca. 6.000 ton, som var sunket på 50 meter vand. Vi skulle samle biler og andre køretøjer op. Der var mange penge i de dæk, der var luft i. Det var en mere spændende tur, end jeg egentlig brød mig om, for medens jeg dykkede, og der skulle hejse køretøjer op, gik luftkompressoren tit i stå. Remmen, der trak luftkompressoren, faldt af, og der var begrænset med luft i tanken, så man tænker jo sit i sådanne øjeblikke. Dekompressionen foregik hængende nede i vandet med en tovende om livet. Det var noget af en oplevelse. Da NATO-øvelsen var færdig, fik vi i marinekutteren ros for vores arbejde under øvelsen. Vi havde absolut intet lavet - udover "ulovlige" penge.

Ansættelse ved Svitzer

I 1957 søgte jeg ud af Søværnet og fik hyre ved Stenfisker Sigurd Damgaard. Jeg havde dog også søgt job som dykker ved Em Z. Svitzer. Køjesækken var pakket, da der kom besked fra Svitzer. Jeg havde nu to job, og valget faldt på Svitzer, hvor jeg startede den 1. april 1957. Den gang var der flere grundstødninger end i dag, og i de første år bestod arbejdet hovedsageligt i undersøgelse af skibsbunde efter grundstødninger. Ind imellem var der også sunkne skibe, der skulle bjerges, samt mange andre opgaver som udlægning af el- og telefonkabler samt vandledning til de danske øer, assistance til B&W ved dokning af de store skibe, oprensning af elværkernes kølekanaler og montering af zinkanoder etc.

Jeg blev ansat som 2.dykker i Svitzer (nogle gik hele livet som 2. dykker), og startede således på bunden af hierarkiet og skulle arbejde mig op. Jeg fik dog hurtigt min ilddåb. *Bien*, hvor jeg var mønstret, arbejdede med at reparere et af de store elkabler, som NESA havde udlagt over Øresund mellem Helsingør og Helsingborg. Vi havde hevet ca. 500 meter kabel op (kablet vejede ca. 50 kg pr. m), da vægten af kablet, der hang fra skibet og ned på 52 meters dybde, blev for stor og sprængte en bremsebolt. I løbet af ingen tid løb hele kablet tilbage på bunden på 52 meters dybde. Det var en katastrofe, og kablet skulle hurtigt samles op igen. De gamle dykkere var der med det samme, for at fortælle, at der skulle stor rutine til for at klare denne opgave, da der altid løb en stærk strøm på bunden, hvor der også var så mørkt, at det kun var muligt at se noget med hjælp fra kunstigt lys. Bundet fast til et stort anker blev jeg firet ned på bunden nogenlunde der, hvor vi mente kablet lå. Jeg fandt kablet og fik fastgjort en wire til det, så vi kunne hale det op igen. Det gik godt, og jeg slap fra det med en mindre gang dykkersyge, da de oppe på dækket havde set forkert på klokken. Dyk-

ningen fremkaldte naturligvis respekt hos både ledelse og de andre dykkere.

Bjergning af gravemaskinen Odin

Fra midten af januar og til hen i marts måned var jeg i 1959 med til at bjerge gravemaskinen *Odin*, der var sunket på Hals Barre. Det var hårdt arbejde at forberede en hævning af gravemaskinen i en vinter med is og megen frost. Vi var to dykkere på opgaven og arbejdede i døgn drift - 4 timer i vandet og 4 timer fri. Først skulle der ryddes op ved vraget, derefter skulle vi adskille de store gravespande i spanderækken og få dem op i en pram. Vraget stod næsten på hovedet, og adskillige af de svære bolte og laskerne, der holdt spanderækken sammen, var forvredne og ikke sådan lige til at adskille. Vi måtte ikke ødelægge mere end højst nødvendigt, men nogle lasker blev vi nødsaget til at skære over med el-skærebrænder. De tunge gravespande skulle trækkes fri af vraget og med wirespil og lossebom løftes op i prammen. Det var besværligt ikke mindst om natten, hvor vi måtte have lys med ned

I meget koldt vejr kunne der let opstå ispropper i slangesamlingerne, og så er det med at komme op. En nat frøs min luftslange til. Jeg gav signal til, at man skulle hale mig op, men lige under overfladen kunne jeg ikke komme længere. Det viste sig, at man ikke havde halet ind på min telefonline, så den hang fast i et tandhjul nede på bunden. Jeg måtte ned igen uden ret meget luft i dragten og frigøre mig. Det var noget af det, man godt kunne undvære.

Vore matroser eller hjælpere, var i det hele taget ret uerfarne. De var der sjældent mere end en uge ad gangen, idet det var langfartsmatroser, der ikke var vant til at stå med en kold dykkerslange i hånden en vinternat, så de fik hurtigt nok. Jeg måtte også lide under, at jeg var 2.dykker og på mine frivagter skulle stå til rådighed, når 1. dykkeren var i vandet og hjælperne ikke kunne

finde ud af det. Dette betød mange døgn uden søvn.

Til sidst skulle de 8" kraftige løftewirer trækkes under vraget. Det var hårdt arbejde og krævede, at jeg ofte måtte ligge helt fladt på bunden og i korte perioder bede om, at der blev lukket for luften således, at jeg ikke blev blæst op.

En mindre gravemaskine væltede i sommeren 1959 i dårligt vejr, den lå sunket i den rende, den selv havde gravet i Isefjorden. Takket være de erfaringer, jeg havde fået med den store gravemaskine på Hals Barre, gik denne bjergning over forventning og i hvert fald hurtigere end eksperterne havde regnet med.

Dykning i Rødehavet

I efteråret 1959 blev jeg sendt ned til *Em. Z. Svitser*, som lå ud for Port Sudan i Rødehavet og var i gang med at bjerge det ret nye spanske fragtskib *Mani* på et par tusind ton. *Em. Z. Svitser* var stationeret i Aden i det daværende Sydyemen.

Skibet lå sunket på et rev med 72 graders slagside til styrbord. Lasten bestod af ca. 1.200 tons te og bomuld. Vi var to dykkere om at losse og bjerge skibet. Normalt var der to dykkere om bord i *Svitser*, og jeg kan ikke huske, hvorfor der kun var een dykker ombord, inden jeg kom til. Jeg blev mønstret som 2. dykker og straks sendt i vandet. Der var ulideligt på den side, vi skulle arbejde fra, da der var 45 grader i skyggen, og skibet var væltet sydover. Vi skar et hul i lugen, ca. 1 meter i firkant, som vi dykkede gennem og lossede ud af.

Med kobberhjelme og ildtøj til at tage sveden var det meget varmt i dragten, og da det tilmed var varm luft, der blev pumpet ned til os, bevirkede det da også, at jeg efter ca. 1 uge faldt bevidstløs om grundet saltmangel. Vi svedte så kraftigt under arbejdet, at der skulle ret stort ekstra saltindtag til.

Selve dykkerarbejdet foregik nærmest i

blinde, da vandet grundet det meget opløste te var kulsort. Det var nærmest som at dykke i en kop sort kaffe. De hele tekasser, der var omsyet med jutelærred og stålband, flød selv op til overfladen, når de blev frigjort. Her blev de raget ud af hullet af hjælperne. Vi brugte bl.a. et stort 8" sugerør til at sugede de smadrede tekasser og pakninger op med. Ofte fik vi hånden i suget, og de skarpe stålband skar så meget i håndledene, at det efterhånden var ret smertefuldt at have dykkerdragten på. Håndledsmanchetterne strammede om de betændte håndled, så det var en lettelse at få dragten af, når der var pause. Den ene dykkede om formiddagen og den anden om eftermiddagen. Midt på dagen fra 1100 til 1500 i den værste varme holdt vi pause. Det var tidligt i gang og sent i seng hver dag.

Der var mange episoder og oplevelser undervejs i det 2 måneder lange arbejde. Den største tilfredshed var at kunne konstatere, at lasten var tømt og kunne meddele det til bjergningsinspektøren. Nu opstod et helt nyt problem, der skyldtes, at skibet var fejlkonstrueret. Skibet kunne ikke holde sig oprejst uden at have last på kølen. Når vi prøvede at læse skibet, kom det op med bunden først. Det skete to gange, så fik vi styr på det - troede vi. Eksperterne beregnede, at skibet ville flyde med ca. 20 graders slagside, da løst gods ville ligge i den lave side. Men da vi forsøgte tredje gang, kom skibet ikke kun op på ret køl, men fortsatte videre over på bagbordssiden, hvor det blev liggende med 90 grader slagside. Bjergningen blev opgivet.

Propelskifte

I begyndelsen af 1960, skulle vi hente et dansk fragtskib *Mary Svend* fra Bahrain til Palermo, hvor det skulle i dok. Undervejs til Bahrain havde vi det uheld at få maskinskade. Maskinmestrene havde glemte at smøre skrueakslen i stævnrøret med det resultat, at den ene af de to skrueakslers brændte

sig fast i stævnørret. Hvad gjorde vi nu? Der var mange hundrede sømil til nærmeste dok. Det var ikke prøvet før at afmontere skrue og aksel til søs, så der blev diskuteret og regnet. Kunne vi ved at sætte varme på skruenavet få dette til at udvide sig og slippe akslen? Og hvordan fik vi varmet det op? Vi blev enige om at føre en dampslange fra donkeykedlen direkte ned på navet og så lave en stor presenning til at pakke hele skruen ind i. I. dykker mente ikke, dette kunne lade sig gøre og var ret sur, fordi jeg mente, at det var muligt - og fik overtalt skipperen til at gøre forsøget. Vi gik i gang. Først skulle den store låsemøtrik for enden af skrueakslen afmonteres. Dette skete ved hjælp af en stor fastnøgle og et wiretræk oppe fra dæksspillet. Derefter skulle alle de små 3/8" møtrikker på cedervalskærmen/pakdåsen fjernes. Da der var 30 meter vand under kølen, skulle der ikke tabes noget - hverken værktøj eller møtrikker/bolte. For at montere den store tunge donkraft der skulle trække skruen løs, havde vi fået fremstillet nogle lange aftrækkerbolte. Da disse og donkraften var monteret, skulle dampslangen anbringes, og til sidst skulle det hele pakkes ind i 2 lugepresenninger, som I. dykker havde fået syet sammen, medens jeg arbejdede i vandet. Det hele foregik i gammel tung dykkerudrustning med begrænset udsyn. Man skulle hele tiden regulere luften i hjelm/dragt med hovedet. Ventilene sidder normalt ud for ørerne, så det var selvsagt ikke nogen let opgave. Da det hele var rigget til, og der kom tryk på donkraften og varme direkte på skruenavet, gik der ca. 15 minutter, så lød der et knald, og skruen var løs. Næste opgave var så at få skruen fri af akslen og løftet op om bord i skibet. Ved hjælp af taljer og lossebom så gik det også fint. Det skal lige bemærkes, at min arbejdsplads var to planker, der hang og gyngede i

Mani ligger kæntræt ud for Port Sudan. På det midterste billede er skibet væltet helt over på den anden side, og på det nederste billede bjerges de druknede pumper, inden vraget forlades.

et par tovender. I mellemtiden havde maskinmestrene fået fremstillet en stålpackdåse, der lignede en høj hat. Packdåsen skulle monteres ud over skruaeakslen, så man kunne trække skruaeakslen og stævnrør ind i skibet, uden at der kom vand ind. Skruaeakslen og stævnrør skulle derefter sendes i land for at blive adskilt og repareret. Heldigvis var der et af de store olieselskabers værksted, der kunne klare opgaven og forny foringen i stævnrøret. Det blev en meget lang arbejdsdag, idet jeg selv ville udføre alt dykkerarbejdet. I. dykker troede jo ikke, det kunne lade sig gøre, så for at vise at det kunne det, tog jeg selv hele tønnen i vandet. I. dykker skulle afløses og havde udtalt til skipperen, at han ikke mente, jeg kunne klare jobbet som hans afløser - han var jaloux. Vi fik efter nogle dage skruaeakslen og stævnrør retur. Efter nok en lang dag var alt klar, og vi afsejlede fra Bahrain.

Operationen gav megen omtale i søfartskredse, da en lignende ikke før var udført - ikke mindst Lloyds i London var imponeret. Som en sidegevinst blev jeg udnævnt som I. dykker. Jeg var da kun 26 år. Normalt var man ca. 45 år, inden man blev I. dykker. Det at blive I. dykker var økonomisk interessant, da man her fik et anciennitetsløft udover det der automatisk fulgte hvert andet år. Maskinmestrene, som var årsagen til, at vi måtte udføre dette store stykke arbejde, gav os dog hurtig jordforbindelse igen, for midt i glæden over et vellykket stykke arbejde - efter at vi kun havde sejlet få timer - så lød der rabalder nede fra maskinen. Den maskine, der havde været ude af drift, var blevet overhalet, medens der var tid og havde bl.a. fået skiftet olie. Olien var blevet tappet af, men man "havde glemt" at fylde nyt på. Vi holdede hele vejen fra Bahrain til Palermo på een maskine. Maskinmestrene blev naturligvis sendt hjem.

Samme teknik med afmontering af skruen brugte vi senere på *Em. Z. Svitser*. Det

var en stående ordre, at når vi havde ligget i havn i Aden i 2 uger, skulle skruerne renses. Under en sådan rensning opdager jeg, at der var opstået en revne i et af skruerbladene. Det ville have været alvorligt, såfremt en del af et blad brækkede af. Da vi havde bevist, at det kunne lade sig gøre at afmontere skruen under vandet, skulle det også gøres her. Der var kommet en ny helt uerfaren ung 2. dykker om bord, men han måtte ikke komme i vandet for skipperen, så der var kun mig til at udføre arbejdet. Vi startede tidligt næste morgen og arbejdede 20 timer ud i et træk. Kun da skruen var oppe på dækket for at blive svejst af eksperter fra land, var jeg oppe for at tisse - vi skulle være sejlklar hurtigst muligt igen.

Rensning af skruen i rum sø

En anden gang fik vi sejlordre sent om aftenen, og da vi havde ligget længe i havnen, havde vi rigget til for at rense skruerne. Skipperen gav dog kontraordre, vi skulle sejle med det samme og havde ikke tid til at rense skruerne. Men da vi havde sejlet i ca. 12 timer og ikke kunne gøre fart, spurgte skipper, om det var muligt at få rensede skruerne. Det var i monsuntiden, og der var så kraftig vind og sø i Det Arabiske Hav, at vi ikke kunne sætte en båd i vandet til at dykke fra. Vi løste opgaven ved, at jeg blev hejst ud over siden med lossebommen. Forinden var det trukket en tovende under skibet, som jeg kunne tage fat i og arbejde mig hen til skruerne. Jeg fik med stålborste og skraber rensede skruerne, men det var absolut ikke nogen nem opgave på et skib der for op og ned i høj søgangen, men opgaven blev løst uden uheld.

Forudseenhed betaler sig

I Akababugten bjergede vi et græsk fragtskib, det var grundstød på et koralrev. Efter søkortet skulle der have været 100 meter vand, men der var altså et koralrev. Jeg undersøgte skibsbunden og tætnede en læk her.

Ved sådan et arbejde hængte vi sædvanligvis et stilladset ned under skibet. Stilladset bestod af nogle lange trævanger, der nåede fra side til side. Mellem vangerne var der brædder, og der var bundet ballastjern til stilladset således, at det kunne synke.

Dette arbejdet blev dog mere ubehageligt, end jeg brød mig om. Jeg dykkede ned på stilladset i den tro, at alt var i orden. Hvad styrmændene, der var ansvarlige for stilladset, ikke havde fortalt mig var, at trævangerne var knækkede. De var dog ikke faldet fra hinanden. Til mit store held, har jeg primært kun stølet på mig selv, når der skulle dykkes. For at sikre mig havde jeg monteret et stræktov fra side til side. Det blev min redning. Da jeg kom ind under skibet, faldt stilladset fra hinanden, men jeg blev hængende i stræktovet. Det var livsfarligt at falde ned i vandet, uden at luftforsyningen fra pumpen øgedes svarende til den større dybde. Den hånddrevne luftpumpe, vi anvendte, kunne ikke have fulgt med. Da man lukker så meget luft ud af dragten, som man kan undvære for at stå fast, når man går på stilladset, var der ikke meget luft i dragten, da stilladset brød sammen. Det kunne være gået grueligt galt.

Styrmændene, der ellers havde den faste opgave at passe dykkertelefonen, blev derefter frabedt at være med, når jeg dykkede. Det kunne de ikke lide og klagede til skipperen, men det hjalp ikke noget. Jeg havde mistet tilliden til dem. De mente ikke, man kunne have tillid til en araber eller somalier – det mente jeg, og sådan blev det.

En af P & Os store passagerlinere lå i Aden havn med en svær trosse i skruen. Fire arabiske havnedykkere havde arbejdet hele dagen med at få den fjernet, men måtte om aftenen opgivet at få det tov væk, det sad inde under cedervalskærmen. Der blev sendt bud, om ikke jeg kunne klare det. Der blev rigget elektrisk lys til under vandet, og med hammer og stemmejern lykkedes det mig at

fjerne tovet således, at skibet kunne sejle om morgenen. Det var dog svært at se, hvad jeg arbejdede med på grund af små og store fisk, der blev tiltrukket af lyset. De større fisk holdt festmåltid på de mindre, og jævnligt fik jeg et ordentligt skub, når en af de større fisk ramte mig. Jeg kunne ikke se, hvad det var for fisk, der ramte mig. Der var barracudaer i vandet, og en af disse havde sat sig fast i dykkerlampen. Da lampen kom op, så ledningen ud som havde den været gennem en kødhakkemaskine.

Fra Det Arabiske Hav til Grønland

Der var mange opgaver under de varme himmelstrøg, som det vil føre for vidt at komme ind på. Ferie hjemme i Danmark var det småt med. Jeg var i Aden i 25 måneder i træk uden at være hjemme. Det ville ikke gå i dag.

I sommeren 1962 blev jeg sendt til Grønland, hvor havtemperaturen var en noget anden end i Det Arabiske Hav.

Opgaven her var at sikre telegrafkablet der gik fra Canada til Grønland og videre til Skotland. Kablet blev jævnlig ødelagt at isbjerge, der strandede oven på kablet. Jeg var ombord i Svitser *Sigyn*, hvor vi var 3 dykkere til at spule, sugе og sprænge kablerne ned i havbunden. Vi arbejdede fra land og ud 50 til 75 meter vand ved Frederiksdal og ved Prins Kristiansund Radiostation. Det daglige arbejde var nærmest rent rutine – men koldt. Vi fiskede de ødelagte og fladtrykte kabler op således, at de kunne blive repareret, hvorefter vi udførte en grav til kablerne, således at de kunne ligge mere beskyttet. På det lave vand skiftedes vi alle 3 til at dykke, men da vi kom ud til 20 m vand, havde vi ikke meget glæde af den ene dykker, der havde rang af l. dykker. For det meste skulle vi ligge ned til arbejdet, men vi fandt ud af, at det ikke var noget for ham. Han stod blot ret op og ned nede på havbunden uden at lave noget. På dybere vand

dykkede vi kun 2 dykkere, da det var tids- spildte at have den tredje i vandet.

Et isbjerg på størrelse med 2 fodboldbaner afbrød vores arbejde i 3 uger, da det strandede og stillede sig i vejen for os på 75 meter vand. Vi prøvede, om vi kunne hjælpe det væk, bl.a. ved at trække nogle dynamitladninger ned under det. Men selv om vi sprængte nogle hundrede ton is af, hjalp det ikke meget. Når vi arbejdede tæt ved isberget, kunne vi rigtigt mærke den ekstra kulde, der kom fra det - vandet var ellers koldt nok i forvejen.

En dag, hvor vi arbejdede på 30 meter vand, fik jeg en forskrækkelse af format. Jeg skulle have fjernet en stor sten, den sad fast i havbunden, så jeg bad om at få vores stentang ned. Da jeg havde fået tangen ned over stenen, og bad dem om at hive den op med lossespillet, så jeg, at tangen var ved at skride af stenen. Jeg bad dem om at stoppe løft, hvilket også skete. Jeg vidste dog ikke, at stenen sad så hårdt i bunden, at *Sigyn* lå med slagside og en meget stram wire ned til stentangen. Pludselig slap stentangen og røg højt op i vandet, for efterfølgende at falde så uheldigt ned igen, at den ramte mig lige på overkanten af dykkerhjelmens frontglas, som slog 3 revner. Til alt held blev glasset siddende i rammen. Noget forskrækket bad jeg om at blive halet op. Inden jeg kunne få "elevatortolen" ned, som vi brugte til at sende dykkerne op og ned med samt til dekompression, skulle stentangen dog afmonteres, da det var den samme wire, der blev brugt. Det blev en yderst lang optur, inden jeg var på dækket igen, men alt gik jo godt.

En anden speciel oplevelse fik jeg nede på 45 meter vand. Jeg havde dykket længe, og da jeg rejste mig op efter at have ligget ned et stykke tid, fik jeg et koldt chok. Iskoldt havvand løb over kanten af dragten og ind i dragten, hvor det gennemblødte mit uldne undertøj. Slaget havde været fyldt med vand, der var kommet ind i dragten, hvor slaget var kommet i klemme mellem bryst-

ringen og hjelmen, så hjelmen var ikke spændt rigtig tæt. Jeg kunne se ud gennem åbningen, hvor vandet var kommet ind. Det var koldt - rigtigt koldt. Som følge af den lange dykketid var jeg længe om at komme op, da dekompressionen jo foregik i vandet. Det tog flere dage og en hel flaske snaps at få varmen igen.

Få år efter at opgaven var blevet løst, blev hele projektet skrottet, da satellitter havde overtaget kommunikationen.

Det var en spændende tur til Grønland med utallige oplevelser, der aldrig kommer igen, men jeg kan ikke fortælle om dem alle her.

Svømmedykningen tager over

Indtil 1962 havde al dykning i Svitzer foregået i den gamle tungdykkerudrustning på næsten 100 kilo. I 1962 startede Søværnets Dykkerskole med at uddanne svømmedykkere. Jeg var så heldig at komme med på skolen som den første civile elev i foråret 1962, jeg var på skole med et hold frø-mænd.

Den nye teknik betød noget af en omvæltning i dykkerarbejdet. Vi var dengang 20 dykkere i Svitzer. Jeg var den yngste, og det var i begyndelsen meget svært for mig at overbevise ledelse og kollegaer om, at svømmedykning var fremtiden. De lo ad mig og troede absolut ikke på mig. Jeg kunne derfor heller ikke få ret meget udstyr i starten, kun et apparat og én dragt blev det til, men de blev overbevistede.

Efter svømmedykkeruddannelsen foregik det meste af min dykning med svømmedykkerudstyr af forskellig art.

Skipperne i bjergningsskibene så meget hurtigt fordelen ved, at jeg blot selv kunne hoppe i vandet og klare mig selv, i stedet for alt det besvær der den gang var med den tunge udrustning samt dykkerpumpe og 2 mand i jollen - for slet ikke at tale om håndtering af dykkerstillingen ved undersøgelser af skibsbunde efter grundstødninger.

Svømmedykningen havde her sine helt store fordele.

Der var mange ting som f.eks. undersøgelse af kabellandinger, udlægning af kabler, finde fejlsteder på søkablerne osv. der blev meget lettere med svømmedykningen. Som svømmedykkeriet udviklede sig, var der næsten ikke det, der ikke kunne laves, især da svømmedykningen også kunne udføres med slange og luft fra kompressor på overfladen, samt med blystøvler i stedet for finner. Nu kunne man som svømmedykker i realiteten blive nede hele dagen uden at komme op, og det skete ofte.

Svømmedykkerudstyret kom rigtigt på arbejde i 1963, hvor jeg var syv uger i Grækenland for at nedgrave to kabler over Korinthkanalen. Det var 12 timers dykning daglig i næsten alle dagene og med kun een dykkerdragt og et apparat. Da der skulle arbejdes ud fra stranden, var det indlysende, at det lette svømmeudstyr var bedst, og det bestod da også prøven. Apparatet, vi brugte, var PA 37 med slangeforsyning fra Drägerwerk. Vi købte luft ved brandstationen. Dragten var Viking, og da slaget flækkede, var brandstationen behjælpelig med at reparere det.

Den næste store svømmedykkeropgave blev løst i sommeren 1964. Jeg fik til opgaven for Geoteknisk Institut at afmærke det store kabelfelt imellem Helsingør og Helsingborg. Feltet ligger lige nord for byerne. Man skulle udføre bundundersøgelser for en evt. broforbindelse på stedet. Der skulle bores skråt hen over alle fem stærkstrømskabler, så de skulle alle afmærkes forskellige steder. Der var ned til 52 meters dybde, og som enedykker skulle jeg udføre flere dykninger om dagen. Med ofte meget stærk strøm, der kunne løbe i tre forskellige retninger og så det dybe vand, var det ikke et ufarligt job.

Jeg var ude for den situation, at for at få

sommerferie måtte jeg selv finde en afløser. Da der ikke var nogen med certifikat, fandt jeg tilfældigt en amatør, som jeg tog med ud på prøve i nogle dage. Han blev antaget. Jeg havde dog afmærket kablerne så langt forud, at der ikke blev brug for hans dykkerevner, men han fik lov at blive, da jeg kom tilbage fra ferie. Han fik senere et certifikat, men omkom ved en flyveulykke.

En af årsagerne, til at der ikke blev en bro nord i Øresund, var, at der var et 25 meter sandlag på Lappegrunden, som man skulle igennem, inden der var fast bund. Den store vanddybde var naturligvis også problematisk.

80.000 tons tanker

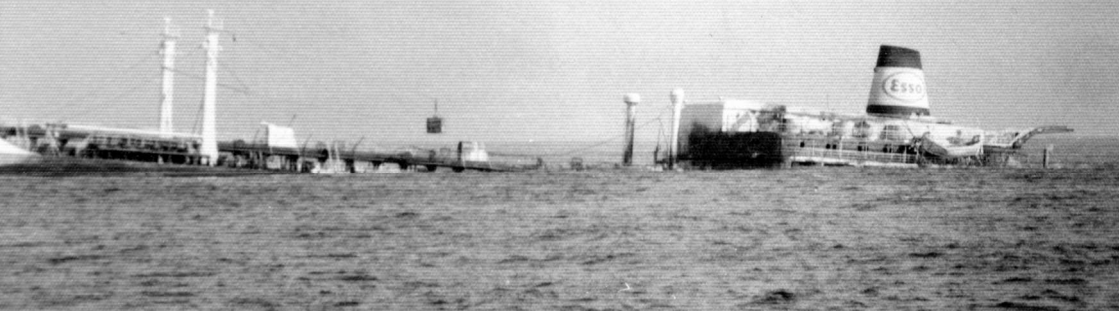
I eftersåret 1964 måtte jeg tilbage til Aden for at deltage ved bjergningen af den store supertanker *Esso Norway*, som var eksploderet og brændt inden den var delvis sunket syd for Den Arabiske Halvø.

Jeg blev sendt ned til Hamborg for at orientere mig i et søsterskib og her bl.a. afklare, om man kunne dykke ned gennem nødudgangen i skorstenen og helt ned til akseltunnellen 25 meter nede. I normal påklædning kunne jeg lige klare turen, så det var en umulighed med dykkerudstyr samt medbringende værktøj og tætningsmaterialer.

Da jeg ankom til havaristen og *Em. Z. Svitzer*, var det første jeg fik at vide af bjergningsinspektøren, at de to dykkere, der var om bord i *Svitzer*, kunne han ikke længere betragte som dykkere, da de havde nægtet at dykke ned gennem skorstenen. Jeg sagde, at så skulle han heller ikke regne mig som dykker mere, for jeg skulle ikke ned den vej.

Tankeren var på 80.000 ton og lastet med "crude oil", der er meget farligt, da det udvikler en meget eksplosionsfarlig gas. Det var da også en eksplosion, der var årsagen til forliset.

Tankeren stod skråt i vandet, med agterenden nede på bunden på ca. 22 meter vand

Supertankeren Esso Norway var det hidtil største skib, der var blevet bjerget.

og forenden flydende. Der lækkede meget "crude oil" ud af tankene samt tjæretyk "heavy fuel" fra brændstoftankene. At dykke i dette var som at blive trukket gennem en tjæretønde.

Der var mange spændende og absolut ikke ufarlige situationer under den to måneders lange bjærgning. Specielt husker jeg en, hvor jeg blev skubbet i ryggen af en ret så stor hval. Jeg hang nede på skibssiden og var ved at spænde nogle bolte, da jeg fik et ordentligt skub. Jeg vendte mig om, og så en hval glide forbi. Hvalen skulle hen og gnubbe alger af sig på skibssiden og der var jeg så uheldigvis, men der skete mig ikke noget. Dagen i forvejen havde jeg været ved at sejle på den med dykkerjollen.

Spændende og heller ikke ufarligt var det, da jeg og tankerens maskinchef skulle ned i pumperummet. Vi skulle montere nogle luftslanger nede under en stor lænsepumpe, så vi kunne pumpe olie fra de agterste tanke op i forskibet, hvor der var tomme tanke. Pumperummet var fyldt med en blanding af "crude oil", "fuel oil" og saltvand, som vi skulle have pumpet ud og samtidig arbejde i. Det skal lige bemærkes, at der trods den store eksplosionsfare ikke var noget gnistfrit værktøj ombord. Værktøjet blev fedtet af olien og det samme gjorde vi. Vores tons-tunge pumper måtte vi have ind i pumpe-

rummet og hænge op i taljer, så vi kunne fire dem ned, efterhånden som vand og olieblandingen sank. Vi tabte flere af de store stålnøgler ned i rummet og ventede det værste, men det gik godt. Udover den store ødelæggelse, der var i hele agterskibet, var der nede ved kølen et hul på ca. 25 meters længde og 1,5 meter bredde. Det var muligt at svømme gennem hullet og ud i havet. Oppe på skibssiden var der også et stort hul på ca. 1 meter i firkant. Det var en motor, der var flået ud her ved eksplosionen. Det tog som sagt ca. to måneder at bjerge tankeren, og vi havde ca. 60.000 tons "crude oil" med ind til havn i Aden. Det var dengang den største bjærgning, der var foretaget.

Skibet måtte ikke komme ind til olieraffineriet på grund af eksplosionsfaren. Olien blev derfor pumpet over i andet tankskib. Denne operation foregik på Aden red. Her opstod der en farlig episode, der nok er værd at nævne. Den første nat vi lå her, var jeg alene ombord. Da skibet var uden lys og strøm, skulle en hollandsk bjærgningsbåd, der havde assisteret os, lægge lys på tankeren med sin projektør. Den hollandske båds besætning drak sig fulde og glemte alt om deres opgave, så da strømmen vendte, lå de og lyste ud i den blå luft i modsat retning af, hvor tankeren lå. Der var meget trafik på havnen, og jeg opdagede, at der kom en

anden stor tanker lige imod mig og den mørklagte havarist. Jeg havde kun min håndlygte at gøre godt med og fægtede med den det bedste, jeg kunne. Jeg tror ikke, de så mig. Den anden tanker kom så tæt på, at jeg kunne læse dens navn på siden i håndlygtens lys. Det kunne være blevet et ordentligt bang ved en kollision, og jeg var både rasende og hjælpeløst forskrækket. Hollænderne fik en general skideballe dagen efter, men de var knap ædru og fattede ikke ret meget. Skibet blev udlosset på reden og senere solgt til et græsk rederi, der skar hele agterskibet fra pumperummet og agterud væk og byggede et nyt agterskib til.

Imedens vi arbejdede med tankeren, væltede og sank det danske kreaturskib *Al Kuwait* i havnen i Kuwait. Jeg fik besked på at rejse derover fra Aden, og fik pakket mit dykkerudstyr og sendt det til Kuwait. Inden jeg selv nåede lufthavnen, kom der ordre om, at jeg skulle rejse hjem, da der også var sunket et skib ved København, som jeg skulle være med til at bjerge.

Bjergning af ølskibet

Det var i efteråret/vinteren 1964/65. Skibet, der var sunket, var DFDS's *Kyholm*, der lige var afsejlet fra Tuborg Havn med fuld last og dækslast af eksportøl til Holland og Belgien. *Kyholm* var blevet sejlet i sænk uden for Københavns Havn og lå væltet om på siden på 18 m vand. En af de gamle svizzerdykkere havde været i gang i en uges tid ude ved det sunkne skib. Han skulle have klargjort til bjergningen, men havde haft så travlt med at drikke øl, at der ikke var klargjort noget som helst. Bl.a. lå hele dækslasten i vejen på havbunden. Den skulle vi først have fjernet. Vi fik lavet en stor platform, som kunne rumme ca. 40 kasser øl ad gangen. De bjergede øl blev løftet op i Svitzers lægter og sejlet ind til Lynetten, hvor de blev losset. Under arbejdet med at samle og stable ølkasserne viste svømmedykker-

udstyret rigtig sin værdi. Hver gang den gamle dykker i traditionelt tungdykkerudstyr satte een kasse på rampen, kunne jeg nå at sætte 4 kasser. Vi blev enige om, at han skulle stå og stable kasserne, når jeg havde bragt dem hen til platformen. Der var 700.000 øl om bord, så der var nok at tage fat på. Det var blevet vinter og vandet koldt, og mange af arbejdsdagene var med 12-14-16 timer i vandet. Det var hårdt, og for at holde varme skulle vi undgå pauser og ventetid i vandet.

Der var under bjergningen mange forskellige opgaver at løse. Der skulle svejses en jernplade over det ca. 8 kvadrat meter store hul i skibssiden, og der skulle trækkes kraftige 8" wirer under skibet til at løfte det op med. Der var meget arbejde med at få løftetovene trukket under skibet, det foregik bl.a. ved at spule og grave sig ind under skibet som en anden muldvarp. Her var svømmedykkerudstyret endnu engang et stort aktiv og bedre end det tunge dykkerudstyr. Jeg var dog ude for, at den nye dykkerslange, jeg havde fået, to gange eksploderede for mig, medens jeg var nede i skibet, men jeg kom uden problemer ud af skibet og op til overfladen. Slangetypen, som ikke kunne tåle det kolde vand, blev derefter straks kasseret. De to runde løftepontoner, der fyldt med vand blev sænket ned på havbunden og gjort fast til skibet, voldte problemer. Når de blev blæst tomme, løftede de hver 200 tons. Tre gange knækkede løftewirerne, inden vi fik styr på pontonerne. Endelig skulle der blæses luft i skibets bundtanke til hjælp for løftet.

Færgen Skagerraks forlis

I september 1966, forliste færgen *Skagerrak*, der sejlede mellem Hirtshals og Kristiansand i Norge. Det var et forrygende stormvejr, som færgen kom ud i og altså ikke klarede. Jeg var med Svitzers lille dykkerbåd på vej fra Fåborg til Aggersund og var således til søs i det meget dårlige vejr.

Vi var to mand om bord i dykkerbåden, og var kravlet i læ ved Samsø. Her lå vi og kunne følge Skagerak dramaet over Lyngby Radio. Alle ca. 100 personer blev reddet i den største helikopterredningsaktion, der er foretaget i dansk farvand. Det var en dramatisk sejltur til vi var i læ inde i Limfjorden.

Dagen efter forliset var jeg nede for at undersøge den sunkne færge. Den lå med bunden i vejret på 25 meter vand. Nordsøen var stadig så urolig, at søerne slog helt i bund på de 25 meter vand, og fik færgen til at vrikkede lidt på havbunden. Vraget lå på overbygningen og havde endnu ikke taget ret meget skade. Agterbåddækket, som man mente var slået ned af en stor sø, fejlede ikke noget. Vognporten, som man sagde var blevet slået ud af den samme sø, var væk, men der var ikke noget af det hydrauliske, der var ødelagt. Det var pænt afmonteret. Dette redegjorde jeg for i min dykkerrapport, men den kom vist aldrig med til søforhøret. Den officielle forklaring på forliset var, at båddækket agter var slået ned og porten slået ud.

En måned senere var jeg nede ved vraget igen. Da var der efter en ny storm sket det, at hele overbygningen var mast ud til siderne. Man opgav at bjerge vraget - det var vist også meningen. Redningsaktionen blev husket og bliver det stadig, men der var forbavsende hurtigt tavshed om vraget.

Asnæs Værket

Det var ikke al dykning, der foregik i havet. Ofte var der opgaver i elværkernes kølevandskanaler - i indgangskanalerne. De skulle som regel jævnlig renses for døde muslinger, der lå i flere meters højde. Kanalerne er som regel 7-9 meter brede og 5-7 meter dybe. Inden de for dykkerarbejde farlige olieborerplatforme blev etableret, var kølevandskanalerne de farligste arbejdspladser for dykkerne. Det var her, der omkom flest dykkere. Da elværkerne var i drift,

når der blev dykket, skete det, at dykkerne blev suget ind i kølevandsfiltrene. Man skulle ikke komme disse for nær, da man kunne blive fanget og fastholdt af suget, med det resultat at udstyret blev suget af dykkeren, der så druknede.

I 1967 havde jeg et stort job, da Asnæsværkets kølevandskanal skulle forlænges. Den gamle 7 meter høje og 9 meter brede endevæg med armerede betonsøjler og dobbelt murværk skulle fjernes. Arbejdet foregik med en stor lufthammer og el-skærebændere. Alt skulle væk dvs. suges op, efterhånden som det blev løsnet. Lige bag arbejdsstedet var der en indsigning, som man ikke skulle for tæt på, da der jo var fuld gang i værket. Indsugningen sørgede dog for, at vandet hele tiden blev fornyet, så der var god sigt. Man skulle både stå på en stige for at fjerne det øverste og ned at ligge for at fjerne det nederste. Især var soklerne problematiske. Først skulle betonen brækkes væk, så skulle man ind og skære jernarmeringen. Det var ikke så let. Da jeg havde fjernet godt 2/3, blev jeg kaldt til noget kabelarbejde, der skulle tage ca. en måned. Inden jeg tog af sted, havde jeg måttet aflevere en rapport til den tilsynsførende ingeniør. Rapporten angav bl.a., at der var ca. to ugers arbejde tilbage. Da jeg kom tilbage efter en måned, havde der været fem afløserdykkere på arbejdet, og jeg blev bedt om at udarbejde en ny rapport. Jeg kom frem til, at der var ca. to ugers arbejde tilbage. Det var en meget fortrønet ingeniør, der bad mig gøre arbejdet færdigt. Det tog to uger. De afløser, der havde været på for at gøre arbejdet, var ganske enkelt ikke i stand til at arbejde nede i kanalen, de var så bange, at de blot stod og holdt sig fast. De burde have været så meget mandfolk at melde fra i tide. Det gjorde de ikke, og resultatet var, at de ikke måtte vise sig på Rasmussen & Schiøtz arbejdspladser mere. Svitzer havde en del arbejde for R&S og måtte tilbagebetale en stor del af regningen.

MED HAVETS BUND SOM ARBEJDSPLADS

De seks dykkere, firmaet Scandyk har til rådighed, har deres arbejdsplads på havets bund, men forstærket herfra har deres arbejde meget til fælles med det andre laver på landjorden. De graver kabler ned, foretager undersøgelser af bontet og skibe, prøver trykluft og gravemaskiner. Deres arbejdsplads er mindst lige så støjende som arbejdspladsen på land.

— Et trykluftarbejde er en gravemaskine kommer lige så meget under vandet, som den gør på land, fortæller dykker Jørgen Hansen. Manne træ, et vi har det saa stille og fredeligt her dybt under vandoverfladen, men det er det ikke tilfældet.

Firmaet Scandyk, der er et aktionsfirma, blev oprettet for fem år siden. Om bord på dykkerbåden, Dykkeren er der seks dykkere, nemlig Jørgen Hansen og Poul Jacobsen, der har i Scandyk firmaets aktiviteter er for

Firmaet har startet særlt beskæftiget ved reparations- og Koffi-Skank-købet ved fyrhaabene i Læsø runde og har i det hele taget beskæftigede ved de fleste kabletreparker og udstyrer, der foregår i danske farvande.

Ogsaa farligt at gaa over gaden

— Da jeg begynda ved Boyler for 12 år siden, var der 20 dykkere beskæftiget. I dag er firmaets dykkerstyrke mindst halvt så stor.

Jørgen Hansen er udlært sømand, men fik dykkerattest på tre måneder. Da sømandstiden var overstaaet, var det naturligt at faa arbejde som skibsløber, og han begyndte som dykker. Ogsaa Poul Jacobsen har faaet sit dykkerattest i næsten

Der findes i Danmark kun én loyale og autoriseret dykkerklub, nemlig overværet ved København. Alle dykkere, der ønsker certifikat, skal tage det her.

— Hvor længe har du arbejdet som dykker?

— Det er ikke noget ufærdigt job.

— Aah, hvad? Det er jo ogsaa farligt at gaa over vandet, siger Jørgen Hansen. Når der skal foretages arbejde i den roste lag af tre dykker. Det kunne godt, der var en risiko for, at de ikke ville komme tilbage til land.

— Men det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

— Ja, det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

Ti kasser af lor at komme oven vande

— Det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

Dykkerbåden a Dykkeren, som er på vej til Jægersbo.

Hans med i sidste nogle øvelser, og jeg arbejder langt inde under vandet. Men det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

— Men det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

Sort og plumret vand under liv

— Det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

Maa firos ned igen eller i dykkertank

— Det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

— The charms og charms det er nu saa meget sagt. Næste og næste i styret. Men det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

— Men det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

— Men det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

Maa firos ned igen eller i dykkertank

— Det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

— Det er jo et arbejde, der er meget farligt, og det er det samme, som man møder i andre typer af arbejde.

Dykkerbåden har i øjeblikket tre mænds besætning. Fra venstre dykkerne Helge Nielsen, Jørgen Hansen og Poul Jacobsen.

Artikel om Scandyk fra Vendsyssel Tidende hvor dykkerne Helge Nielsen, Jørgen Hansen og Poul Jacobsen samt dykkerbåden Dykkeren er fotograferet. Dykkeren sank senere under et kabelarbejde mellem Læsø og Sverige, da den kom ind i skruvand fra Svitzers slæbebåd Skuld. Båden ligger på 60 meter vand med alt udstyret.

Dansk Dykkerforening

Fra 1965 til 1972 var jeg formand for Dansk Dykkerforening. Her forhandlede jeg overenskomst og løn med Entreprenørforeningen.

På et tidspunkt havde entreprenørerne fundet på at ansætte dykkere som arbejdsmænd. De tegnede også overenskomst med Anker Jørgensen, der var formand for arbejdsmændene. Da Dansk Dykkerforening havde forhandlingsretten for dykkerne, skulle forholdet bringes i orden, hvilket det også blev.

Vi fik også etableret en arbejdsløsheds-kasse for dykkerne, idet vi indgik et samarbejde med Sø- og Havnefunktionærforeningen, der var underlagt Dansk Funktionærforbund og kom derved ind under deres arbejdsløshedskasse.

I 60'erne var der flere dykkere i Danmark og på Grønland, som ikke havde no-

get certifikat. Med velvilje fra Handelsministeriet fik vi det ordnet således, at de, der kunne godtgøre at have dykkererfaring, kunne få et certifikat, såfremt de inden en bestemt dag rettede henvendelse til Handelsministeriet. De, som ikke reagerede, blev slette af foreningen.

En af de mere kuriøse sager var, da de grønlandske dykkere forlangte regnevistil-læg, som deres lineholdere fik. Dette kom jeg ikke igennem med over for Entreprenørforeningen, men jeg gjorde nu heller ikke meget for det.

Scandyk

Efter 11 år i Svitzer valgte jeg i 1968 at forlade Svitzer, for at starte Scandyk sammen med Jørgen Krumbæk. Andre svizzerdykkere, som f.eks. Poul Jacobsen, fulgte med over i det nye firma. Vi havde meget arbejde for bl.a. NKT, Forsvarets Bygnings-

tjeneste og NESAs. Arbejdet bestod primært i kabelarbejde i Danmark og udlandet.

Som årene gik, nedtrappedes aktiviteten og i 1983 fik jeg et godt tilbud på min båd.

Den blev solgt, og det samme gjorde det sidste udstyr, jeg havde. Det var fem sportsdykkere, der købte det hele. Derefter havnede vi på et meget tørt sted nemlig i Søllested, hvor vi nu er pensionerede.

The Frank Oschman Award 2008

Ved Historical Diving Society Conference i Liverpool blev Dykkehistorisk Selskab hædret med The Frank Oschman Award, der én gang om året tildeles for en vigtig og betydelig indsats for at bevare, renovere og anvende historisk dykkerudstyr. Som HDS formand John Bevan udtrykte det, fik DHS tildelt prisen for den store indsats der var gjort i relation til den danske 2-bolt-hjelm og ikke mindst de mange offentlige demonstrationsdykninger.

Frank Oschman, der indstiftede prisen, blev tidligt medlem af HDS og var en respekteret entusiast inden for anvendelse af historisk dykkerudstyr. Frank Oschman døde i 1993.

Prisen, der er i selskabets besiddelse i et år, består fysisk af en slebet krystalskål der er 300 mm høj og har en diameter på 170 mm. I et plant område på skålen er indgraveret HDS logo, "Frank Oschman Trophy" og "Historical Diving Society". Skålen er opstillet på en sokkel fra bryere-rod hvorpå er monteret HDS logo i sølv og en sølvplade med angivelse af tidligere modtagere af prisen.

Prisen, som vi er stolte af, er tidligere blevet tildelt:

- 2007 Bob Campell, for renovering af historisk udstyr, og i særdeleshed hans pionerarbejde med historiske demand regulatorer.
- 2006 HDS Norge, for kopien Triewald klokken.
- 2005 Mandskabet ved Stoney Cove, for deres assistance til HDS Working Equipment Groups.
- 2004 Ty Buton, for hans aktive deltagelse i og assistance til HDS Working Equipment Groups.
- 2003 Adrian Barak, for hans aktive deltagelse i og assistance til HDS Working Equipment Groups.
- 2002 Alan Down
- 2001 John Smillie, for indsats som chef for Working Equipment Group North.
- 2000 Cliff Hares, for langvarig støtte til Working Equipment Groups ved udlån af udstyr.
- 1999 Chef Underofficer Mark Jeffrey fra The South African Navy (medlem HDS), for restaurering af et Siebe Gorman 12-bolts udstyr med pumpe fra et udstillingsobjekt til brugbart udstyr.
- 1998 Peter og Cheryl Wingett (medlemmer af HDS), for aktiv deltagelse i The Working Equipment Group.

Dykkeapparat DM 200 / 220

Sven Erik Jørgensen

Den dykkehistoriske udstilling ved Fre-gatten Jylland er blevet opdateret med en DM 220 dykker, hvor udstyret venligst er udlånt af Søværnets Dykkerkursus, og selskabet har fremstillet attrapdykkeren til at fylde dragten ud og bære det tunge udstyr. Vi vil her benytte lejligheden til at gå lidt bag om dette måske det sidste design af et egentligt tungdykkerapparat. Apparatet byder på mange nytænkninger til en i forvejen traditionsbundet apparattype. Da apparatet så dagen lys, var tungdykkerapparaternes dage reelt talte, og andre hjelmapparater som f.eks. Kirby Morgan var godt i gang med at erobre markedet.

Det tyske firma Drägerwerk anvendte, som andre tyske dykkerudstysproducenter, næsten udelukkende den fransk konstruerede 3-bolt-samling til deres dykkeapparater. Dette samlingsprincip var blevet anvendt af de mange tyske udstysproducenter som f. eks. Floer, Franz Clouth, Ludvig von Bremen, Westfalia og Drägerwerk fra de startede deres produktion. Man kan sige, at 3-boltshjel-mene var blevet en del af den ty-

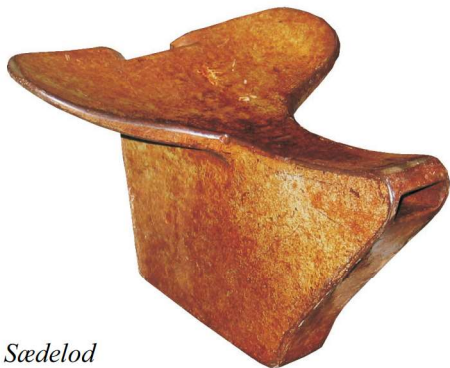

DM 220/2 dykker med reserveluft og sædelod

ske dykkeudstyrstradition. Det skal dog nævnes, at Drägerwerk i stærkt begrænset omfang fremstillede en enkelt hjelm med kun 2 bolte, men da hjelmen var med en plan flange, var denne at sammenligne med 3-bolt princippet. Den 3. bolt bag på hjelmen var udeladt for at gøre bedre plads til det rygmonterede injektorapparat DM 40.

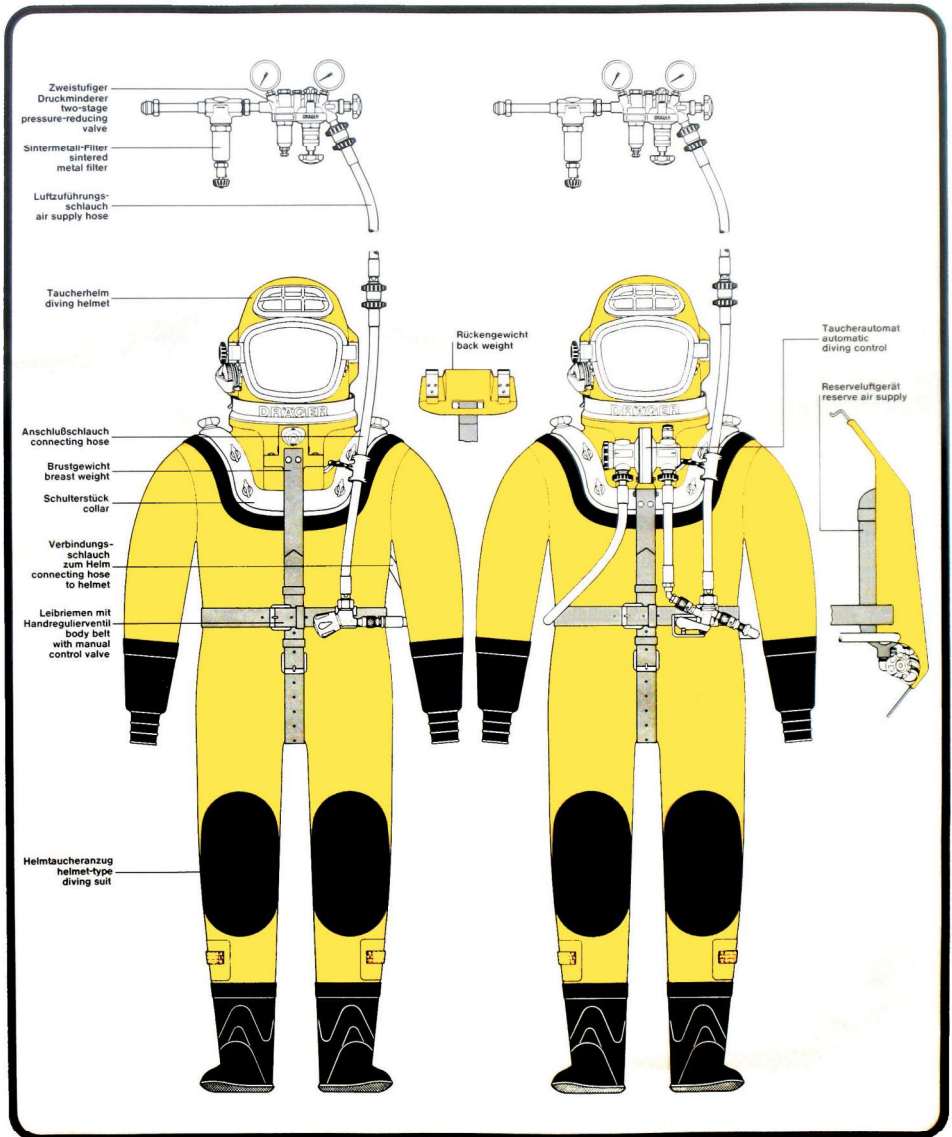
3-bolts-traditionen brydes

På trods af den stærke 3-bolts-tradition bryder Drägerwerk i 1974 traditionen ved at sende en 12-bolt hjelm på markedet. Der var tale om et helt nyt og moderne koncept, hvor nye materialer som glasfiber og aluminium havde fundet indpas til fordel for kobber og messing. Men det var ikke kun boltsamlingen og materialet, der brød med

Sædelod

Dräger

DM 200/1 DM 200/2

Drägerhæfte 5. marts 1971 indeholdt dette billede af en hjelm meget lig DM 200. Tilsyneladende er der her tale om en hjelm med en halshanchet.

traditionerne. Luftafgangsventilen var ændret til en Zetterströmtype, hvor en gummimembran blokerede for indstrømning af vand i særlige situationer (typen er meget lig de tørdragtventiler, der anvendes i dag) og luftadgangsventilen var rykket frem på hjelmen således, at den sad sæt ved frontvinduet. Dragten var også blevet ændret til en letvægtsdragt i et smidigt gummimateriale, og støvlerne havde fået fast sål. Firsdøsen, som et øjet oven på de tyske hjelme, der tjener som beskyttelse for hjelmen og til at fastholde dykkerne evt. med en båds-hage, var udeladt. Frontvinduet var blevet sidehængt og have et stort glas, der gav et godt udsyn. Sidevinduerne var udeladt, men topvinduet var bibeholdt. Hjelmen havde et lille volumen, hvilket reducerede behovet for ryg- og brystbly. Såvel hjelm som dragt var gul. Drægers sædelod, der udover vægten skulle tjene som en stol for dykkeren, var en del af udstyret.

Den lige så traditionelle spitcock-ventil eller luftventil, der blev anvendt til at lukket luft og vand ud af dragten eller vand ind, var der ikke fundet plads til på den forholdsvis lille hjelm. Derudover var luftforsyningen som på tidligere hjelmdesign ledt mod vinduerne for at holde disse dugfrie.

To forskellige luftforsyningsprincipper

Udstyret blev produceret i to udgaver, en med modelbetegnelsen DM 200/1, der var med direkte luftforsyning til hjelmen og en udgave med modelbetegnelsen DM 200/2, hvor luftforsyning var tilsluttet en dykke-automat monteret forrest på brystpladen. At tage dykkerautomaten med under vandet var

Forfatteren iklædes DM 220/2 før et prøvedyk

Dykkeautomat med betjeningsgreb og overtryksventil er monteret let tilgængelig forrest på brystpladen

en genial nytænkning, som udover at sikre dykkeren med de funktioner, der lå i dykkeautomaten, gjorde det muligt for dykkeren selv at justere luftflowet gennem hjelmen. Automaten har den funktion, at den med samme indstilling på håndhjulet vil give det samme luftflow uanset om dykkeren ændre

Luftafgangsventilen, er af Zetterström-typen med en membran, der blokerer for vandindtrængning i hjelmen. Ventilen kan åbnes inde fra hjelmen med hovedet og udvendig fra kan ventilen lukkes ved at trykke på den sorte plastbøjle. Justering foregår ved at dreje selve ventilen.

dybden pludselig. Dette betyder, at såfremt dykkeren skulle falde mod større dybde, vil automaten øge luftmængden således, at luftpuden øverst i dragten forbliver uændret og dykkeren ikke bliver klemt. Løftes dykkeren utilsigtet og hurtigt mod overfladen vil lufttilførslen tilsvarende reduceres automa-

Med reserveluftomskifteren i dykkerens bælte kan overfladeforsyningen, som er koblet til gevindelen på ventil, frakobles og luftforsyningen fra den rygmonterede flaskepakkens reduktionsventil indkobles.

tisk, således at opblæsning undgås (Se DHT nr. 25).

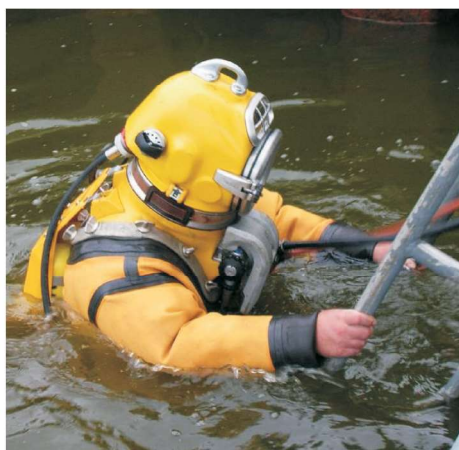
Model DM 200/1 var i lighed med det amerikanske udstyr Mk. 5 udstyret med en drøvleventil på luftslangen således, at dykkeren manuelt kunne justere luftflowet. Ventilen havde dog ikke nogen automatik, der forhindrede klemning eller opblæsning.

Sikkerhedskoncept fra DM 20 og DM 40 videreførtes

DM 200/2, videreførte Drägerwerks sikkerhedskoncept fra bl.a. injektorapparaterne DM 20 og DM 40. Disse apparater var uden slangeforsyning til dykkeren og var forsynet med 2 stk. 1 liter reserveluftflasker monteret i brystloddet således, at dykkeren havde en reserveforsyning og kunne blæse dragten op og gå til overfladen uanset gasen i rygforsyningen svigtede eller ubemær-

På Bubikopf-hjelmen ses den udkravede del bagest på hjelmen, der sammen med 3-bolt-flangen beskytter telefon- og luftkoblingerne. Øverst på hjelmen ses firsdösen, der anvendes til at fastholde dykkeren i overfladen evt. med en båds-hage

DM 220/2 dykker med blyvægt monteret over dykkeautomaten

ket var blevet brugt helt op. Forsyningen på DM 100/2 var dog ændret til 2 stk. rygmonterede 2 liter flasker, hvilket betød en fordobling af luftreserverne i forhold til den tidligere løsning med reserveluftflasker i brystloddet.

Overfladeforsyningen var tilsluttet en ventil i dykkerens bælte. Reserveluften var via en reduktionsventil tilsluttet samme ventil. Fra ventilen blev luften ledt til dykkeautomaten og herfra til tilslutningen bag på hjelmen. Ved hjælp af ventilen i bæltet kunne dykkeren ved en og samme drejning af et greb lukke af for overfladeforsyningen og koble reserveluften til dykkeautomaten.

Dele fra Bubikopf-hjelmen

Tilslutning af luft og kommunikation var udformet som på Drägerwerks Bubikopf-hjelm, hvor tilslutningerne var placeret under en udragende kant bagest på hjelmen og hvor tilslutningerne i noget omfang var beskyttet mod stød og slag.

Det nye design brød således grundlæggende med de tyske traditioner, men genindførte også elementer fra tidligere hjelmdesign.

Brystpladen var udformet ens ved de to modeller. Indtrykning og beslag for dykkeautomaten på DM 200/2 blev ved model DM 200/1 anvendt til montage af et lille brystlod, som erstattede den vægt, der lå i dykkeautomaten. Reserveluft arrangementet på DM 200/2 udgjorde sammen med dykkeautomaten den nødvendige ballast på hjelmen. På DM 200/1, hvor der ikke var reserveluft, var der på dykkerens ryg monteret et ryglod for at kompensere for vægten af de ”manglende” reserveluftflaskerne.

Uanset at apparaterne også var forsynet med et sædelod, var belastningen af dykkeren i underkanten, hvilket tydeligt mærkedes under dykning med apparatet. Der skal især med tyk undermundering klemmes mere luft ud af dragten end behageligt er for at blive på bunden. Vægtproblemet er f.eks. blevet løst ved placering af et specialformet blylod over dykkeautomaten.

Løbende modificeringen

Drägerwerk forbedrede løbende apparaterne, bl.a. ved at ændre lukketøjet for frontvinduet, sikringsbøjle på reserveomskifter,

ændret membran i luftafgangsventil, forbedret pakning mellem hjelm og dragt, forstærkede manchetter, større støvler med plads til uldsokker, ændret kommunikationskabel etc. I slutningen af 70'erne blev designet opdateret og fik modelbetegnelsen DM 220/1 og DM 220/2. Opdateringerne omfattede bl.a. at luftafgangsventilen blev flyttet til-

DM 220/2 dykker i den dykkehistoriske udstilling ved Fregatten Jylland. Luftforsyningen tilkobles ventilen i bæltet, hvorfra en tryksslange fører til dykkeautomatens tilgang. En gummislange ført under dykkerens venstre arm deler luften fra automaten og til hjelmen.

bage til den traditionelle placering bagest på hjelmen, og at firsdösen blev genindført. Det lykkedes således ikke Drägerwerk helt at slippe traditionerne.

Apparaterne er ikke længere i produktion.

En af Danmarks ubestridt første ”Sportsdykkere” – Ole Søndergaard

Ole Søndergaard

Ved Historical Diving Conference i Liverpool overrakte redaktøren af Historical Diver - Peter Dick et gammelt stoflogo fra Skovshoved Undersøiske Gruppe til Dykkehistorisk Selskab. Stoffmærket var indrammet, og stammede tilbage fra 50' hvor Peter Dick mødte en dansk sportsdykker – Ole Søndergaard. Vi lovede at overbringe Ole en hilsen fra Peter. Som sagt så gjort – det blev til en lang telefonsamtale, hvor Ole lovede at nedskrive sine umiddelbare erindringer om hans start som sportsdykker eller ”Frømand”, som svømmedykkerne den gang blev kaldt.

Min opvækst var præget af et tæt forhold til naturen. Familien var ofte på længere rejser, og jeg blev tidligt fortrolig med havet. Cousteau's ”Den Tavse Verden” og Hans Hass's beretninger fra dykkerekspeditioner til Caribien og Grækenland inspirerede mig til at se lidt nærmere på havet og begive mig ned i det. 16 år gammel var jeg i 1953 i gang med fridykningen. Vi var en lille gruppe drenge, som havde fundet sammen og holdt til omkring Skovshoved Havn nord for København. Vores gruppe blev hurtig større, så at starte en klub var oplagt. Navnet blev Skovshoved Undersøiske Gruppe, fordi det primært var i Skovshoved vi holdt til, selv om vi kom fra forskellige steder i København. Glenn Tegltoft, Orla Jacobsen, Bent Andersen og undertegnede var nogle af initiativtagerne til Danmarks første sportsdykkerklub, der blev stiftet den 4. april 1954.

Skovshoved Undersøiske Gruppens først maskinbroderede logo, der blev overrakt selskabet i Liverpool. Mærket er tegnet af forfatteren og Glenn Theiltoft efter er foto af Glenn der viser forfatterne i en Lincodragt.

Vi var grønne amatører

Selv om vi var grønne amatører, var det vigtigt for os, at klubben havde klare regler og optagelseskriterier. Vi læste, alt hvad vi kunne opdrive om dykning, bl.a. Søværnets Dykkeskole's Lærebog i dykning fra 1950, som jeg stadig har.

Optagelseskriterierne, som vi selv og nye medlemmer skulle klare, blev fra klubbens start seriøst valgt.

Vi var stort set alle under uddannelse, så økonomien var ikke til det professionelle dykkerudstyr, som var det eneste, man dengang kunne købe i handlen. Vi måtte nøjes med noget mindre. Svømmefinnerne var en amerikansk model i kraftigt gummi, der blev

En ung Ole Søndergaard - omkring 17 år - med en nedlagt ørred

fremstillet af en vulkanisør i København. Finnerne hed RIPO og var opkaldt efter vulkanisørens datter og søn - Rita og Povl - som jeg husker, var aktive svømmere.

Masken var af et cirkelformet glas med gummikrave, der blev spændt sammen med et spændebånd. Nogle lavede masken selv. Jeg fandt dog min i Sverige.

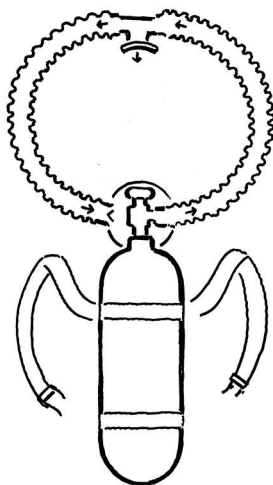
Snorklen var blot et bøjet rør med et mundstykke fra et røgdykkerapparat.

Økonomien strakte slet ikke til luftapparater. Det var problematisk, da vi gerne ville være neddykket i længere tid. De første luftapparater var derfor hjemmebyggede. Rundt omkring fandt vi gamle 2 og 5 liters trykflasker, som vi fik trykprøvet. Hos Falck Redningskorps købte vi harmonikaslang og ventiler til røgdykkerudstyr. Apparaterne, vi byggede, bestod af et mundstykke med

to harmonikaslang. I den frie ende af den ene harmonikaslange var der en udåndingsventil. Den anden slange var monteret på et kort rør, som var skruet direkte på flaskeventilen. Der var ingen reduktionsventil. Apparatet fungerede ved, at vi åbnede for luftflaskens ventil indtil luften langsomt sivede gennem slangen til mundstykket og videre til udåndingsventilen - det var såre simpelt! Vi kunne nu indånde den luft, der løb gennem mundstykket. Vi havde i adskillige år meget glæde af dette primitive udstyr, og vi havde aldrig problemer med det.

Østerbro svømmehal

Egentlige dykkerdragter kunne der ikke blive tale om i den første tid. En tynd bomuldstrøje og en hætte af gummi var, hvad vi havde til at beskytte hoved, nakke og overkrop mod kulden. Dykning om vinteren var udelukket. I stedet tilbragte vi hver søndag morgen og formiddag i vinterperioden i Østerbro svømmehal, hvor bademestrene så gennem fingrene med, hvor længe vi var i

De første luftapparater var af typen "Free Flow" hvor luften langsomt strømmede gennem mundstykket. Disse apparater blev meget sigende kaldet "fisere"

Jan Uhre og Kurt Worsø ved iltapparater model 138 fra Drägerwerk. Apparaterne, der blev anvendt til undervisning af Brandvæsenets og Falcks reddere var Jan Uhres. Billedet er fra 1956.

vandet udover den tid, vi havde betalt for.

Her mødte vi Jan Uhre, som søndag morgen underviste brandvæsenets folk. Vi hjalp Jan Uhre med at klargøre udstyret. Var der lidt ilt tilbage på Dräger kredsløbsapparaterne, kunne det hænde, at vi fik lov til at dykke med dem, til flasken var tom. Det hændte dog også, at kalifilteret var brugt inden ilten og så blev vi lidt svimle.

Vi eksperimenterede

Sæsonen begyndte til påske, og vi var godt røde af kulde, når vi kom op efter det første dyk. Det fik os til at eksperimenterer med at fremstille tørdragter. De første, der blev udført i gummilærred, var ikke nogen succes. En arkitekt og jeg forsøgte os med latex gummi, som vi sprøjtede på en gips-gi-ne. Når latexen var hærdet, krængede vi den af figuren. Latex dragten bestod af en over-og underdel. De to dele blev rullet sammen

i en pølse om livet.

Uanset fremstillingsprocessen var kompliceret, fik vi udviklet et dragtdesign, der var så godt, at en fabrik, som arbejdede med latex, overtog produktionen. Her blev hver form dyppet adskillige gange i et kar med latex gummi. Resultatet blev Linco-dragten - en lidt tung men nærmest uopslidelig dragt. Vi havde i mange år stor glæde af Linco-dragten.

I 1961 arbejdede jeg som skiltemaler i London og fik kontakt med British Sub-Aqua Club. Det var her jeg mødte Peter Dick. Jeg ville gerne dykke sammen med klubben, men havde ikke nogen dragt. Et af klubbens medlemmer, en pensioneret Royal Air Force pilot, hjalp mig med at fremstille en perfekt våddragt. Han tegnede et snitmønster på papir, og fortalte mig hvor jeg kunne købe neopren og lim. Ved hjælp

SUG i Østerbro Svømmehal. Forrest med apparat ses fra venstre Bent Andersen og Orla Jacobsen og bagved Anders Søndergaard, Ole Søndergaard, ukendt, Kurt Worsøe, Poul Sharf og Peter Clausen

af en god saks, tålmodig, omhu, og et par nætters arbejde, lykkedes projektet, og jeg var med klubben i Den Engelske Kanal den efterfølgende weekend – i min egen vådragt.

Nu kendte jeg teknikken, og da jeg kom hjem til Danmark igen, begyndte vi at fremstille vådragter af neopren, som jeg skaffede fra England. Vores øvrige udstyr blev også løbende opgraderet. I somrene 1955-56-57 deltog jeg i det 100 km lange stafet-svømmestævne mellem Rimini og Ancona i Adriaterhavet. Stafetsvømningen, der foregik med svømmefinner, var arrangeret i forbindelse med en stor fiskerimesse i Ancona. De italienske udstyrproduktcenter Cressi og Mares, var stærkt repræsenteret ved stævnet, og vi blev udstyret med nye finner hvert år.

Dansk Ilt og Brint

I de første år foregik transporten til dykkerstederne på cykel. Det var faktisk godt, at vore luftflasker kun bestod af en eller to stk. 2 liters flasker, da vi også skulle slæbe

på en stor gummibåd. Om det var til Helsingør eller 30 km til opvisning ved en havnefest i Mosede Havn kørte vi på cykel.

Vi havde ingen luftkompressor, og der var dengang kun ganske få steder, hvor det var muligt at få luft på flaskerne. Et af stederne var Dansk Ilt og Brint i Sydhavnen, hvor jeg om morgenen på vej til arbejde cyklede de 12 km for at afleverede flaskerne således, at jeg den efterfølgende morgen kunne hente de fyldte flasker. Med al det besvær var det klart, at vi virkelig sparede på luften under dykningerne.

Selv om sportsdykning var kendt i Syd-europa i 1956, var turismen så begrænset, at nyheden ikke rigtig var nået til Danmark endnu. For de fleste danskere var fritidsdykningen noget helt nyt på dette tidspunkt. Vores dykkerudflugter tiltrak mange tilskuere, og resulterede ofte i en presseomtale

Bent Andersen med datidens udstyr: Bomuldstrøje, gummihætte, maske og et "fiser" apparat.

dagen efter.

Med tiden fik vi bedre udstyr, og motorcykler og biler kom til. Disse køretøjer gav mulighed for ture til Kullen og mange spændende steder i Danmark, hvor sigtbarheden den gang var noget bedre end i dag. Lungeautomaterne blev skifter fra free Flow til demandstyrede. De første var - som dragterne - hjemmebyggede. Kurt Worsøe og H.G. Olrik var begge uddannede inden for metalfaget og havde adgang til drejebænke. Min første demandstyrede automat var en model Olrik.

Det er også blevet til en del fridykning i det Græske Øhav og på Kreta, hvor jeg har rejst rundt i månedsvis. I en årrække fyldte

arbejdet, familien og en sejlbåd meget, og dykningen trådte i baggrunden. Først efter et par ture til Caribien og Maldiverne, hvor jeg sejlede med gode venner, der var på jordomsejling, kom der igen gang i dykningen.

Fridykning

Da jeg fyldte 60 år, tog jeg et Padi Open Water kursus i Helsingør, og de efterfølgende år blev det til mange fine dykninger i eksotiske farvande. Jeg må indrømme, at jeg nu foretrækker fridykning i varmt vand, hvor en tynd dragt, finner og snorkel giver den stor frihed under vandet, som jeg sætter pris på. – Jeg er tilbage ved det udgangspunkt, jeg startede ved.

Selvom Kongsøre ligger noget afsides – og er svært at finde – lykkedes det dog for 33 medlemmer og 3 ledsagere at møde op til generalforsamlingen ved Søværnets Frømandskorps, og traditionen tro var der kaffe og rundstykker ved ankomsten samt en dram naturligvis. Vores vært Lars Møller Pedersen tog imod efterhånden, som medlemmerne ankom og fik indledningsvis overrakt et renoveret DC55 blandingsgasapparat, som man kan sige vendte tilbage til minedykkerne. Det blev han meget glad for, og således sammenrystet kunne deltagerne kl. 1030 sætte sig til rette og høre formanden

byde de glade medlemmer velkommen til årets generalforsamling. Som traditionen forskriver, blev Uffe Frisenette af formanden forslået som dirigent, hvilket forsamlingen tilsluttede sig med applaus.

I bestyrelsens beretning omtalte Paul Erik Christensen årets aktiviteter, hvor der havde været dykket med det gamle udstyr. To gange ved Fregatten Jylland og ved Aalborg Søfarts- og Marinemuseum. Turen til Lysekil i Sverige havde været en fantastisk tur. Formanden, Uffe Frisenette, Sven Erik Jørgensen, Kim Schroeder, Henrik Pontoppin-

Et nyrenoveret DC55 blandgasapparat vendte tilbage til Søværnet.

dan og Kirsten Klaaborg deltog. Vejret var strålende og det blev en ren serve es, da Kirsten gik i vandet som den første dykker. Hun tiltrak sig at al opmærksomhed, og var helt sikkert den mest fotograferede kvinde i Lysekil den dag. Som sædvanlig deltog selskabet også i de maritime dage i Ebeltoft og i september var der så en fantastisk tur til Karlskrona.

Paul Erik og Sven Erik i efteråret i Historical Diving Conference i Liverpool. Sven Erik var der for at holde foredrag, og Paul Erik for at orientere om vores plan for afholdelse af European Historical Diving Event – A Tribute to the Royal Danish Navy 500 Years Anniversary.

Paul Erik takkede Philip Nathansen for den store velvilje, han udviser, hver gang vi skal anvende det gamle dykkeudstyr.

Vi er i dag 249 medlemmer og det må siges at være tilfredsstillende set i lyset af kriser og andet, som visse i denne verdens befolkning forsøger at bilde os ind.

Siden sidste generalforsamling er vores tidsskrift kommet i farver. Paul Erik gav udtryk for, at det virkelig har løftet tidsskriftet og rettede en tak til Sven Erik, som var fraværende, for et fantastisk produkt. Paul

Erik mindede om, at alle meget gerne må komme med artikler/oplevelser, som de måtte have haft i forbindelse med dykning.

Af kommende aktiviteter nævnte Paul Erik, at der allerede i bededagsferien skal bruges folk den 9. maj i Ebeltoft, hvor der er vennedage ved Fregatten Jylland. Der forventes mange gæster, og samtidig er det 144 års dagen for Slaget ved Helgoland, der altid bliver fejret som søværnets dag.

I den kommende Pinse er der veterantræf i Græsted. Et arrangement som vores sekretær er tovholder på. Der bliver i øvrigt også dykning ved Fregatten i efterårsferien.

Paul Erik gav så udtryk for, at vi virkelig får brug for hjælpere i 2010 og håbede, at medlemmerne ville melde sig til sekretæren i forbindelse med forberedelserne til :

Deltagelse i Copenhagen Diveshow i januar (måske).

Deltagelse i Tall Ships Race i Ålborg fra den 29. juli til den 1. august.

Det store arrangement i Ebeltoft fra den 12. til 15. august, hvor vi har støtte fra borgmesteren i Syddjurs Kommune, direktøren for Fregatten Jylland, Ebeltoft Marineforening og ikke mindst Chefen for Søværnets operative Kommando. Programmet i stærkt reduceret form er som følger:

Torsdag den 12. august ankomst og sammenkomst i Ebeltoft Marineforening.

Fredag den 13. august kl. 1000. Åbning ved borgmesteren for Syddjurs Kommune. Derefter udstilling samt foredrag ved forskellige personer, hvor hovedtemaet vil være dykning.

Fredag aften vil der være cocktailparty i Ebeltoft Marineforening.

Lørdag vil der blive dykket i Fregathavnen med det udstyr, som måtte komme. Vi forventer deltagelse fra flere europæiske lande.

Lørdag aften vil der være fri manøvre, idet der er Maritime Dage på samme tid. Vi for-

venter, at Syddjurs Kommune afholder en middag. Hvor mange pladser, vi bliver tildelt, er ikke til at sige.

Endelig nævnte Paul Erik, at vinderen af fotokonkurrencen blev Jesper Mørch, som desværre ikke kunne få sin præmie, da formanden havde glemt de 6 flasker rødvin hjemme. Det blev dog aftalt med Jesper, hvordan præmien kunne blive afleveret.

Hermed endte formandens fremlægning af bestyrelsens beretning, som efterfølgende blev godkendt.

Kasserer Ole Nielsen kunne ikke være til stede, hvorfor det reviderede regnskab blev fremlagt af sekretæren,

Finn Linnemann. I 2008 androg indtægterne kr. 62.790,99 og udgifterne kr. 65.221,01. Det gav et negativt driftsresultat på kr. 2.430,02. Årsagen hertil skyldtes, at trykkeudgifterne for sidste nummer af Dykkehistorisk Tidsskrift i 2007 blev betalt i 2008. Budgettet for 2009 blev fremlagt. Hertil forespurgte Kjeld Vagn Jensen, hvorfor der var budgetteret med annonceindtægter på kr. 5.000. Finn svarede, at man ville søge at få yderligere annoncører end Nautiek i tidsskriftet. Endelig blev et budget for 2010 fremlagt, idet det dog blev påpeget, at dette budget først var aktuelt ved næste generalforsamling. Bestyrelsen regnede med at budgettere med kr. 25.000 til arrangementerne i forbindelse med søværnets jubilæum.

Regnskabet for 2008 blev godkendt med fastholdelse af kontingent på kr. 250,00.

Der var ingen indkomne forslag. Efter generalforsamlingen er bestyrelsen sammensat som følger:

Formand: Paul Erik H. Christensen,
Næstformand: Finn Jensen (genvalgt), Kasserer: Gunnar Broge (nyvalgt), Sekretær: Finn Linnemann, Redaktør: Sven Erik Jør-

Lars Møller afslørede - hvad der kunne blive et hit - en 2-bolt-hjelm tatoveret på underbenet

gensen (genvalgt), Bestyrelsesmedlem: Philip Nathansen (genvalgt), Søværnets repræsentant: Søren Beck, Revisor: Jørgen Kjærulf Madsen (genvalgt), Suppleanter til bestyrelsen: Kim Schroeder (nyvalgt) og Kirsten Klaaborg (genvalgt) samt revisor-suppleant: Henning Friis Andersen (genvalgt).

Under eventuelt opfordrede Finn Linnemann medlemmerne til at tænke over et kommende generationsskifte i bestyrelsen, et skifte som sikkert ville blive aktuelt i årene tæt efter 2010. Paul Erik var inde på det samme i sit indlæg, som også omfattede dette at inddrage medlemmerne mere i de forskellige aktiviteter.

Kjeld Vagn Jensen efterlyste mulighed for at kunne hente fotos fra hjemmesiden. Bestyrelsen ville tage det op med webmesteren, Henrik Pontoppidan og redaktøren, Sven Erik Jørgensen. Finn Jensen fremviste prototypen på messingrelieffet af 2-bolts-hjelmen, som på en træplade i fremtiden skal være Selskabets ypperste gave. Herefter var der ikke mere under eventuelt og Uffe takkede forsamlingen for god ro og orden. Formanden takkede dirigenten for hans superbe styring og afsluttede generalforsamlingen.

Da der var tid til overs inden frokosten kl. 1200 fremviste Lars Møller Pedersen det nye minedykkerapparat for medlemmerne. Frokosten blev indtaget i kantinen og bestod af sild, lune retter og ost. Alle fik, hvad de kunne ønske af mad og drikke, og der var en god stemning.

Kl. 1330 var det så Lars Møller Peder-

sen, som skulle orientere om Søværnets Minørtjeneste. Lars kunne oplyse, at for så vidt eksisterede Søværnets Minørtjeneste ikke længere, da det var blevet inkorporeret i Søværnets Frømandskorps, men selvfølgelig kunne han tale om de opgaver, som EOD-afdelingen havde, men da han havde deltaget med Absalon i opgaven ud for Somalia, var det måske mere interessant at høre om jagten på piraterne. Det var det, og Lars fastholdt tilhørernes opmærksomhed i halvanden time med et levende billedunderbygget foredrag, som gav en anden indgangsvinkel til problematikken end den, der var kendt fra medierne. Så godt var det, at der næsten ikke var tid til at nyde kaffen og kagerne. Efterfølgende viste Lars rundt i det nye dykkerrum.

En stor tak til Søværnets Frømandskorps og orlogskaptajn Lars Møller Pedersen for indsatsen og for at huse Dykkehistorisk Selskabs generalforsamling 2009.

Minørernes nye blandgasapparat IS-Mix fra Interspiro studeres grundigt

Konvention om beskyttelse af undervandskulturarven

Finn Linnemann

Da nævnte konvention er blevet ratificeret af tilstrækkelig mange lande og har været gældende fra den 2. januar 2009, tror jeg det vil være på sin plads, at orientere lidt om, hvad det er for en størrelse. Uden at gennemgå konventionen i detaljer har jeg forsøgt at komme ind på bredden i konventionen og områder, som måtte have medlemmernes interesse.

Er man interesseret kan konventionen hentes på UNESCO via Undervisningsministeriets hjemmeside. Konventionen er på engelsk.

Konventionens baggrund

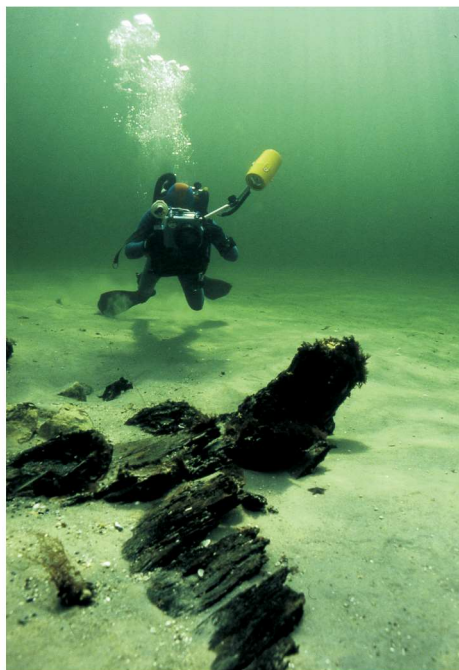
Havet, som dækker to tredjedele af Jordens overflade, indeholder en rigdom af vidnesbyrd om vores forfædres tilstedeværelse. Sammenlignet med arkæologiske opdagelser og fund på landjorden, hvor der i løbet af blot det forrige århundrede er blevet frembragt en overflod af informationer om vores civilisations udvikling, er havet stadig et uudforsket område, hvor hele byer, utallige ruiner af antikke bygninger, de første bopladser og over tre millioner skibsvrag venter på at give deres bidrag til vores viden om vores fortid og vores færden på havet. - En kulturskat, hvis betydning ofte er blevet undervurderet, desuagtet at mange af disse arkæologiske værdier er bedre bevaret, end de ville være, hvis de fandtes på landjorden.

Mange undersøiske arkæologiske steder er allerede ødelagt som følge af plyndring og tyveri. I 1974 viste undersøgelser, at alle kendte vrage ud for den tyrkiske kyst var udplyndret. I 1990'erne anslog arkæologer, at næsten 60 % af kulturobjekterne i de israel-

ske farvande var blevet taget op og bragt videre ud i verden uden at kunne spores i offentlig tilgængelige samlinger. Tilsvarende har franske videnskabsmænd anslået, at kun 5 % af de kendte vrage ud for den franske kyst stadig er urørte.

I mange lande betyder den manglende lovgivning, at intet kan forhindre skattejægere i at udnytte de undersøiske steder og objekter og tilegne sig værdifulde kulturværdier. Et godt eksempel er, hvad der skete i Portugal. Fra 1993 til 1995 tillod den portugisiske lovgivning salg af kulturgenstande fra undersøiske arkæologiske udgravninger. Med henblik på at udnytte den rige undervandskulturarv iværksatte i hvert fald seks internationale dykkerfirmaer bjergningsoperationer langs hele Portugals kyst. Dette medførte i 1995 en fastfrysning af den relevante portugisiske lovgivning med endelig ophævelse i 1997, hvilket bevirkede en genindførelse af den videnskabelige undervandsarkæologi. Portugal ratificerede så i 2006 konventionen om beskyttelse af undervandskulturarven.

UNESCO, eller som den fulde ordlyd er på engelsk: The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, har i en årrække erkendt, at kulturvidnesbyrd under havoverfladen i form af vrage, bygningsværker og alle spor af menneskelig tilstedeværelse er en så vigtig del af den historiske arv for såvel enkeltnationer som menneskeheden i al almindelighed, at tiden nu er inde til at sikre disse kulturarvestykker mod den stigende kommercielle udnyttelse, hvor især visse aktiviteter for vindingskyld medfører uoprettelig skade eller total

destruktion af den tilstedeværende kulturhistorie.

Denne konvention skal ses i sammenhæng med konventionen om beskyttelse af verdens kultur- og naturarv, konventionen om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgenstande og havretskonventionen. Derfor, i erkendelse af en voksende offentlig interesse for dette område, og en erkendelse af, at den tekniske udvikling har gjort det muligt for mange at foretage dykning eller undervandsaktiviteter dybere ned end tidligere, besluttede UNESCO, at undervandskulturarven skulle gøres til genstand for en konvention, som i sin endelige form blev forelagt i 2001 ved den 31. general-konference i Paris.

Det vil være passende her at angive definitionen af "Undervandskulturarven", som

betyder alle spor af menneskelig eksistens, som har kulturel, historisk eller arkæologisk karakter, og som har været delvis eller helt under vand i perioder eller vedvarende i mindst 100 år som for eksempel:

- (i) Steder, strukturer, bygninger, kulturgenstande og menneskelige efterladenskaber i deres arkæologiske og naturlige sammenhæng.
- (ii) Skibe, fly, andre befordringsmidler eller dele deraf, deres ladning eller andet indhold i deres arkæologiske og naturlige sammenhæng.

Konventionens principper

Konventionen bygger på fire principper:

1) Forpligtelse til at bevare undervandskulturarven.

Landene bør bevare undervandskulturarven for menneskehedens skyld. Dette betyder ikke at de ratificerende lande nødvendigvis skal iværksætte arkæologiske tiltag. De skal blot træffe foranstaltninger i overensstemmelse med deres formåen. Konventionen opmuntrer dog videnskabelig forskning og offentlig adgang.

2) Fredning på stedet som den foretrukne mulighed.

Fredning på stedet af undervandskulturarven (dvs. på den originale beliggenhed) bør anses for den første og foretrukne mulighed, før andre tiltag mod stedet tillades eller inddrages. Bjergning af genstande kan imidlertid tillades, når formålet er et væsentligt bidrag til beskyttelse af eller viden om undervandskulturarven.

3) Ingen kommerciel udnyttelse.

Konventionen stiller som betingelse, at undervandskulturarven ikke må kommercielt udnyttes til handel og spekulation, og at den ikke må spredes uopretteligt. Denne ordning er i overensstemmelse med de moralske principper, der allerede gælder for kulturarven

på landjorden. Naturligvis skal dette ikke forstås som hindring for arkæologiske forskning eller turistmæssig adgang.

4) *Udveksling af træning og information.*

For tiden er en af de største ulemper for beskyttelse af undervandskulturarven det faktum, at undervandsarkæologien er en meget ung videnskab. Mange lande råder endnu ikke over tilstrækkelig trænede undervandsarkæologer. Konventionen opmuntrer til træning i undervandsarkæologi, overdragelse af teknologi og udveksling af information.

Konventionens indhold

De grundlæggende karakteristika er:

- Redegøre for de grundlæggende principper i beskyttelse af undervandskulturarven mod plyndring og udbytning, hvor beskyttelse af undervandskulturarven er på samme niveau som gældende for kulturarven på landjorden.
- Foreskrive i detaljer et system for samarbejde landene imellem.
- Foreskrive bredt anerkendte praktiske regler for håndtering og undersøgelse af undervandskulturarven.

Konventionen indeholder 35 artikler, som definerer konventionens dækningsområde og beskriver de juridiske og praktiske tiltag de enkelte lande skal gøre for at håndhæve ordlyden. Dertil kommer en tilføjelse (annex) med 36 regler, som vedrører håndtering af aktiviteter rettet mod undervandskulturarven. Konventionen hverken regulerer ejerskabet til de enkelte vrage eller har til hensigt at ændre landenes suveræne ret.

Om ”Annex” til konventionen

Den bedst kendte og mest anvendte del af konventionen er helt sikkert dens ”Annex” med nogle af de vigtigste retningslinjer til rådighed for undervandsarkæologer. Disse

detaljerede, praktiske regler vedrørende aktiviteter rettet mod undervandskulturarven omfatter regler om planlægning af projekter, retningslinjer for kompetence og kvalifikationer for personer, der påtager sig sådanne aktiviteter samt metoder for bevarelse og områdestyring.

De 36 regler udgør et anvendeligt planlægningsgrundlag for undervandsoperationer, og i en årrække har ”Annex” været et referencedokument inden for undervandsarkæologien ved at fastsætte reglerne for en ansvarlig styring af den slags kulturelle arvegods.

Ethvert professionelt feltarbejde i forbindelse med undervandskulturarven bør være i overensstemmelse med disse regler.

Om konventionens forbud mod kommerciel udnyttelse af undervandskulturarven

Først og fremmest er undervandskulturarven ikke en skat, men en kulturarv. Et vrage er ikke blot skibets ladning, men også efterladenskaber fra et skib, dets besætning, passagerer og deres liv. En sunket by er lige så dyrebar for arkæologer og historikere som f.eks. Pompeji, da sådanne steder giver værdifulde vidnesbyrd om historiske begivenheder såsom Titanics forlis, opdagelsen af de nye kontinenter eller Kublai Khans nederlag ud for den japanske kyst.

Kommerciel virksomhed i søgen efter salgbare genstande har i utallige tilfælde medført, at halvdelen af den bjærgede ladning fra et vrage igen er blevet kastet i havet – og dermed ødelagt for altid – blot for at holde markedsprisen oppe. I sådanne tilfælde har arkæologer ikke kunnet få adgang til nogen som helst dokumentation, da ingen har tænkt på vraget i historisk sammenhæng, hvorved den mest værdifulde information er gået tabt.

Hvis et vrage eller sted bliver rørt, bør det derfor alene ske af videnskabelige eller samfundsmæssige grunde og kun af arkæolo-

ger med uddannelse i konservering og dokumentation.

Nogle gange går indvendingen på, at mange tusinde sømil af hav ikke kan beskyttes, hvorfor vrage og steder bør udgraves for at redde dem. Alt for mange genstande vil da blive bjerget uden mulighed for forsvarlig opbevaring, hvilket vil medføre salg af disse. Der er imidlertid mange muligheder for effektivt at sikre stederne, Sonarbøjer, metalbure eller sandsække afdekning er nogle af mulighederne, som nationale myndigheder råder over.

Desuden opfordrer konventionen landene til at tage forholdsregler mod det illegale salg af kulturgenstande som tages op af havet. Hvis en skattejæger ikke kunne sælge røvede genstande, ville den økonomiske interesse for illegale udgravninger eller bjergninger aftage.

Om konventionens anbefaling af konservering på findestedet ("in situ")

Ifølge konvention bør konservering på findestedet af undervandskulturarven være den første og foretrukne mulighed, som overvejes, før end der tillades andre aktiviteter, som berører kulturarven. Dette betyder, at vrage og undersøiske ruiner bør forblive på havbunden som fundet. Bjergning af genstande kan imidlertid tillades med henblik på at yde et væsentligt bidrag vedrørende undervandskulturarven. Den foretrukne "in situ" konservering afspejler vigtigheden af den historiske sammenhæng med kulturgenstanden og dens videnskabelige betydning. I erkendelse heraf og på linje med konventionens principper er der taget mange initiativer til at give besøgende en "in situ" oplevelse, mens man samtidig sikrer konservering og beskyttelse på det originale findested. De første undervandsmuseer bliver åbnet i Baiheliang i Kina og i Alexandria i Egypten

Princippet om konservering ”in situ” er det nyeste på området og i overensstemmelse med den nyeste udvikling af, hvordan kulturarven bør præsenteres. Det er også erkendt, at den berørte kulturarv under normale omstændigheder er godt konserveret under vand som følge af lav nedbrydningsrate og mangel på ilt, og derfor ikke i sig selv er i fare. Genstande, som er bjerget fra havbunden, skal gennemgå en omfattende konserveringsproces, der kan blive meget dyr og altid indbefatter en risiko for nedbrydning af genstanden. Dette undgår man ved ”in situ” konservering.

Om vrage

Konventionen styrer ikke, hvem der ejer undersøiske historiske efterladenskaber. Ejendomsretten til det kulturelle gods forbliver styret af civilretten, anden national ret og den internationale privatret. Da opfattelsen af vrage ofte er hæftet på udtrykket: ”Skat,” er det den almindelige tendens at fokusere på, hvem der ejer vrage. Imidlertid er det ikke konventionens hensigt at afgøre skænderier over eller krav om ejerskab.

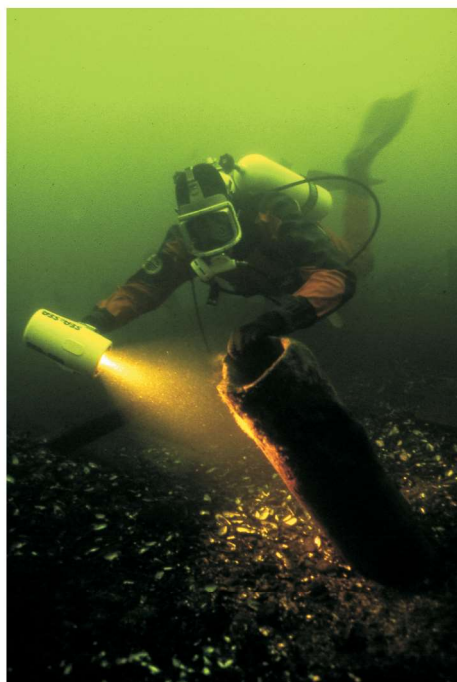
Konventionen beskæftiger sig med arvsaspektet i forhold til rester af skibe og ruiner. Disse burde konserveres som vidnesbyrd til historiske begivenheder – ofte meget tragiske begivenheder, en rejses afslutning og tab af menneskeliv. De berørte steder burde derfor bevares, ikke for deres værdi i penge, men for deres kulturelle værdi.

Drejer det sig om vrage af gamle statsskibe (mere end 100 år), herunder krigsskibe og fly, ændrer konventionen ikke ved disses tilhørsforhold til et bestemt land. Hvis vrage af et statsligt fartøj bliver fundet uden for landets territoriale farvande, skal oprindelseslandets samtykke indhentes inden bjergning eller andet arbejde påbegyndes i overensstemmelse med konventionens rammer.

Konventionen gør det til en betingelse, at oprindelseslandet skal informeres ved fund inden for territorialfarvandet, og at øvrig international lovgivning skal respekteres.

Den eneste måde, hvorved et oprindelsesland kan sikre sin undervandskulturarv fra røveri og kommerciel udnyttelse, er derfor at ratificere denne konvention.

I henhold til konventionen skal landene respektere 100 års grænsen som mindstekravet. Landene har dog ret til at sikre nyere vrage og steder som f. eks. vrage fra de to verdenskrige i det tyvende århundrede. Dette betyder, at lande, som har indført lovgivning, der beskytter undervandskulturarvegods mindre end 100 år gammelt, ikke skal ændre denne lovgivning ved ratifikation af konventionen.

Om ulovlig handel med undervandskulturarven

Konventionen indeholder flere regler vedrørende forebyggelse af ulovlig handel med undervandskulturarven (Artikel 14-18). Landene skal tage alle praktiske skridt for at sikre at deres statsborgere og skibe ikke deltager i aktiviteter, som ødelægger eller videresælger undervandskulturarven. Ydermere gør konventionen det til en betingelse, at landene forhindrer indførsel og salg eller besiddelse af ulovlig tilvejebragt undervandskulturgenstande. Ligeledes skal landene forhindre, at deres territorium og havne bruges til aktiviteter, som vil skade undervandskulturarven. Landene skal også indføre sanktioner for brud på konventionen og skal samarbejde indbyrdes om at håndhæve den ordlyd.

Konventionen indeholder i øvrigt ingen krav om tilbagelevering til andet land.

Om konventionens forslag om interstatsligt samarbejde

Det interstatslige samarbejde er den eneste måde, som sikrer en altomfattende beskyttelse af undervandskulturarven. Hvis et land ikke har jurisdiktion over et område, kan det ikke forhindre indblanding fra andre og dermed forhindre plyndring. På havet har landene kun myndighed over deres territorialfarvand og begrænset myndighed over den tilstødende økonomiske zone og kontinentalsokkel samt myndighed over egne fartøjer og borgere på det åbne hav. Hvis et fartøj fra et andet land derfor plyndrer et vrag eller område ud for en kyststat, hvis myndighed ikke er gældende på grund af afstanden fra kysten, vil fartøjets hjemland ofte ignorere egne fartøjers og borgers aktiviteter, fordi vedkommende sted er langt væk fra egne farvande. Således var en udvidelse af landenes myndighedsområde på havet ikke en mulighed, som konventionen valgte til at lette det interstatslige samarbejde med. Ved at tilslutte sig konventio-

nen forpligter landene sig til at forhindre egne fartøjer og borgere i at udplyndre undervandskulturarven uanset, hvor den befinder sig. Fartøjer og borgere skal rapportere fund og aktiviteter, og andre lande skal informeres herom. Interesserede lande kan så samarbejde om beskyttelse af arkæologiske steder. Hjemlandet fastsætter regler for egne fartøjer og borgere og andre lande er behjælpelige – via et koordinerende land – med at implementere disse som aftalt mellem de involverede lande og i overensstemmelse med konventionen.

Dette system vil gøre det lettere at tage fælles og effektive skridt mod skattejagt og plyndring i havområder uden for kyststatens nationale jurisdiktion uden at udvide eller formindske statens suveræne rettigheder.

Afslutning

Danmark har endnu ikke ratificeret konventionen, men vil sandsynligvis gøre det snart. Museumsloven er blevet tilpasset konventionen, hvorfor man skal være opmærksom på de nye regler vedrørende dykkeaktivitet på havbunden.

Følgende museer er klassificeret som marinearkæologiske museer, hvortil indrapportering om fund skal ske.

Bangsbo Museum og Arkiv
Langelands Museum
Moesgård Museum
Strandingsmuseum St. George

Kilder:

1. UNESCO Convention on the Protection of the Underwater Cultural Heritage, Paris 2 November 2001.
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001260/126065e.pdf>
2. Kulturarvstyrelsen

Klistermærker

Klistermærke med selskabets logo og teksten "Dykkehistorisk Selskab - Danmark" trykt i farver på vejrfast folie kr. 10,00 pr. stk. plus forsendelse. Kontakt Sekretæren: f.linnemann@webspeed.dk

Slopkisten

Ønsker du at sende et dykkehistorisk signal til omgivelserne, har Dykkehistorisk Selskab udstyret.

T-shirt i sort med tekst: "Historical Diving Team" på ryg og selskabets logo på bryst M-L-XL-XXL (sort og hvid) kr. 75,00

Sweat Shirt i Navy Blue med tekst: "Historical Diving Team" på ryg og selskabets logo på bryst M-L-XL-XXL kr. 170,00.

Cap i sort med logo kr. 40,00.

Pin med selskabets logo kr. 40,00

Ret til prisændringer forbeholdes.

Slopkisten bestyres af Gunnar Broge, Tværgede 7, 8300 Odder, tlf.: 86 544380, e-mail: dgb@os.dk

NAUTIEK

STANDARD
DIVING
EQUIPMENT

Van Polanenpark
182, 2241 R W
Wassenaar, Holland

Tel. 00 31 7051 14740
Fax. 00 31 7051 78396
nautiekvof@planet.nl
www.nautiekdiving.nl

Donationer

Frik Fogsgaard, Rødvig: Originale Svitzer arbejdstegninger for bjergning af: Minestryger M165, M/S Esbjerg, S/S Finckenau, spandekædemaskinen Rüpel, M/S Ruhrort, S/S Trondhjem, S/S Karen Toft, S/S Hanne, S/S Rikke, S/S Sankt Jørgen, D. Duoro, Carl Zeiss, Absalon, S/S Julius Madsen. Peter Nielsen, Mårslet: Robot undervandshus med Robot Star kamera samt hus til Leica IIIc. Freddy Breitenstein: Dykkerrelaterede artikler fra Østjyllands Folke-

blad. Bent Toft, Nautico Diving Consult, Aalborg: Hætte til Aqua-Lung konstantvolumen-dragt. Claus Drescher, Kolding: Teleskop-dekompressionskammer fra Drägerwerk. Gregers Groneman, Brønshøj: Uv-kamareboks med blitz og tilbehør for Konica C35, samt Dräger brochurer.

Hermed vil selskabet gerne takke giverne.

Finn Jensen fra Aalborg har sendt os dette billede, der skulle være optaget i det Nordjyske - givetvis Limfjorden. På billedet ses 2 dykkere i 12-boltudstyr. Der er ingen kommunikation, og den ene hjelm har et sidehængt rundt vinduer. Tilsyneladende ses en bedding bag mandskabet. Hvor er billedet optaget, og hvornår, hvem var dykkerne, og hvad var opgaven? Er der nogle af læserne der kan hjælpe - evt. udpege stedet?

Nye medlemmer

Hansen, Jørgen	Søllested
Haurum, Morten	Holstebro
Madsen, Karsten Bruhn	Grindsted
Westergaard, Michael Ammentorp	Frederiksberg C

Selskabet vil gerne byde de nye medlemmer velkommen.

DYKKEHISTORISK SELSKAB

Dykkehistorisk Selskab er stiftet i Ebeltoft den 17. november 1996 af en bred kreds af dykkeinteresserede fra såvel erhvervs- som rekreativ dykning.

Dykkehistorisk Selskab har til formål, at arbejde for bevarelsen af vor dykkehistoriske arv indenfor den erhvervsmæssige, videnskabelige, militære og rekreative dykning.

Endvidere i videst mulig omfang, at søge at identificere, registrere, bevare og vedligeholde genstande og arkivmateriale, der vedrører dykningens historie, eller senere kan blive af historisk interesse, samt at formidle viden herom.

Selskabet vil søge at samle interesserede fra alle dykningens områder til en fælles indsats for at bevare vor dykkehistoriske arv og danne ramme om dykkehistoriske studier, drøftelser og aktiviteter, samt være ramme om et socialt samvær mellem dykkehistorisk interesserede.

Home page:
www.dykkehistorisk.dk

Selskabet samarbejder bl.a. med The Historical Diving Society i England.

Formand:

Paul Erik H. Christensen
Viborgvej 21 2.tv
8000 Århus C
Tlf.: 86 131116

Næstformand:

Finn Jensen
Neptunvej 13
9200 Aalborg SV
Tlf.: 40 629440

Kasserer:

Gunnar Broge
Tværgade 7
8300 Odder
Tlf.: 86 544380

Sekretær:

Finn Linnemann
Idrætsvænget 4
2680 Solrød Strand
Tlf.: 56 140580

Bestyrelsesmedlem:

Philip Nathansen
Fridtjof Nansensvej 32
8200 Århus N
Tlf.: 86 168297

Redaktør:

Sven Erik Jørgensen
Kirsebærvej 5
8471 Sabro
Tlf.: 86 948509

Søværnets repræsentant:

Orlogskaptajn Søren Beck
Søværnets Teknikskole
Dykkerkursus
Nyholm
1439 København K
Tlf.: 32 664610